

**Kommunal
vuxenutbildning
1996**

KURSP LANER

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100159 1291

Påbygggnads- utbildningar

Information och vägledning

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

Läroplan
836

Referensbiblioteket

Pedagogiska biblioteket

REF
Eab
Läroplanen

Kommunal
vuxenutbildning
1996

Vux

Påbyggnads- utbildningar

Information och vägledning

**Boken beställs från:
Fritzes, 106 47 Stockholm
Fax 08-20 50 21, telefon 08-690 91 90
Butik: Regeringsgatan 12, Stockholm**

Påbyggnadsutbildningar

Upplaga 1:1

ISSN 1104-165X

ISBN 91-38-30822-3

© Skolverket och CE Fritzes AB

Omslag: Örjan Nordling, Ligature

Tryck: Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 1996

Förord

Detta häfte är framtaget i syfte att ge information och vägledning i arbetet med uppläggnings av utbildningar enligt den nya kursplanen för påbyggnadsutbildningar (SKOLFS 1995:31, SKOLFS 1996:2).

Inledningsvis ges en kort bakgrund och en presentation av timplan, betygssystem m.m.

I detta häfte presenteras exempel på kursplaner som utvecklats lokalt med utgångspunkt från de tre nationella målområdena. Syftet är att visa på hur lokala kursplaner kan utformas inom den ram som den nationella kursplanen ger. Exempelen har valts så att de representerar olika områden inom arbetslivet och visar kursplaner med varierande timtal.

I de flesta fall visas exempel på hur ett målområde delas in i flera lokala kurser. Givetvis kan detta göras på annat sätt, t.ex. endast *en* lokal kurs för att uppnå respektive målområde.

Inom industri- och omvårdnadsområdet har Högskolan i Luleå, förutom kursplaneförslag, gjort en analys och beskrivning av framtida kompetenser för arbete inom dessa områden.

Kursplanerna är endast exempel och är därför inte fullständiga.

Tanken är att exemplen skall ge tips och idéer vid utformning av lokala kurser och ge underlag till diskussioner om innehåll och uppläggnings av påbyggnadsutbildningen.

Stockholm den 2 januari 1996

Berit Hörnqvist
Avdelningschef
Avd. för utveckling

Kjell Grälls
Undervisningsråd
Avd. för utveckling

Innehåll

Inledning	7
Tim- och kursplan för påbyggnadsut- bildning	13
Exempel på påbyggnadsutbildningar – lokala kursplaner	
– Tekniker inom industrin.....	15
– Sjukvård och socialtjänst	24
– Turism.....	33
– Social omsorg och omvårdnad	37
– Kall- och varmkök restaurang	41
– Naturbruk.....	47
– Transportledning.....	58
Övriga nationellt fastställda påbyggnads- utbildningar	
– Elinstallation – Allmän behörighet.....	66
– Ambulanssjukvård	75
– Persontransporter med buss	81

Inledning

PÅBYGGNADSUTBILDNING INOM KOMMUNAL VUXENUTBILDNING

Bakgrund

I samband med riksdagens beslut om en reformerad gymnasieskola, antogs också ett principbeslut om att alla påbyggnadsutbildningar skall genomföras inom kommunal vuxenutbildning. Äldre kursplaner för specialkurser och påbyggnadsutbildningar får tillämpas under nuvarande läsår (1995/96).

Skolverket har den 1 augusti 1995 fastställt ny tim- och kursplan för påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning (SKOLFS 1995:31 samt SKOLFS 1996:2). Den nya påbyggnadsutbildningen är eftergymnasial och skall ge en tydlig kompetenshöjning för de studerande och säkerställa en jämn kvalitet på utbildningen. Utbildningen skall leda till en ny nivå inom yrket eller till nytt yrke.

Vuxnas behov av yrkeskunskaper som tidigare tillgodosetts i *grundskoleanknutna specialkurser, särskilt yrkesinriktade kurser för vuxna (SY-kurser) samt högre specialkurser* kan tillgodoses genom att kurser från de nationella programmen sätts samman till kortare eller längre utbildningar allt efter de vuxenstuderandes behov. Dessa utbildningar betecknas inte som påbyggnadsutbildning enligt den nya förordningen.

Kursplaner och timplan

Kursplanen för den nya påbyggnadsutbildningen är en ramkursplan. Det innebär att inom de ramar som kursplanen ger skall den lokala kursplanen utvecklas.

Timplanen ger möjlighet till utbildningar vars längd kan variera mellan 400¹ till 1 200 timmar. Gymnasiekurser kan erbjudas till maximalt 400 poäng för att ge elever möjlighet att komplettera saknade kompetenser. Detta är möjligt genom att lägga in gymnasiekurser som inte ingått i elevens studieväg. Elever som gått t.ex. industriprogrammet kan bredda sin kompetens genom att läsa kurser ur elprogrammet. Andra kombinationer kan vara att elever från samhällsvetenskaps- eller naturvetenskapsprogrammet läser kurser i yrkesämnen eller att elever som gått program med yrkesämnen läser flera kurser som matematik, språk m.m.

I samtliga påbyggnadsutbildningar skall följande tre målområden ingå:

- gemensamma mål (100–200 tim)
- yrkesområdesmål (100–700 tim)
- specialiseringsmål (100–700 tim)

¹ Det lägre timtalet kan endast komma ifråga i kombination med gymnasiekurser på totalt 400 poäng som inte ingått i elevens studieväg.

Genom att det för respektive yrkesområdes- och specialiseringsmål finns ett tidsspann kan inriktningen på utbildningen ges olika karaktär. Om huvudsyftet är att bredda yrkeskunskaperna läggs största timtalet på yrkesområdesmål. Skall utbildningen däremot ge specialiserade yrkeskunskaper läggs största timtalet inom yrkesspecialiseringsmålen.

Exempel 1

Påbyggnadsutbildning omfattande 800 timmar
Gymnasiekurser omfattande max. 400 poäng

Exempel 2

Påbyggnadsutbildning omfattande 600 timmar
Gymnasiekurser omfattande max. 200 poäng

Kursplaner för lokala kurser fastställs av styrelsen för utbildningen. Av kursplanen skall framgå dels kursens mål, dels den kunskapsnivå som alla elever minst skall ha uppnått vid kursens slut. (se Förordning om kommunal vuxenutbildning SFS 1994:737)

Betyg och betygskriterier

Betyg skall sättas på varje avslutad kurs. Som betyg skall användas beteckningen:

Icke godkänd (IG)
Godkänd (G) eller
Väl godkänd (VG)

Som stöd för betygssättningen skall läraren använda de betygskriterier som fastställts för kursen. Betygskriterier skall fastställas för varje lokal kurs och precisera vilka kunskaper, enligt kursplanen, som eleven skall ha för att få betyget godkänd. För de lokala kurserna fastställer styrelsen för utbildningen betygskriterierna.

Gymnasiala kurser ur de nationella programmen som läses inom de 400 poängen skall betygssättas enligt gymnasieskolans betygssystem:

Icke godkänd (IG)
Godkänd (G)
Väl godkänd (VG)
Mycket väl godkänd (MVG)

Betygsdokument efter genomgången påbyggnadsutbildning kan dels utgöras av slutbetyg för enbart påbyggnadsutbildning eller utgöra ett samlat betygsdokument innehållande slutbetyg från påbyggnadsutbildningen samt förteckning över betyg på kurser från gymnasieskolans nationella program. I det senare fallet innehåller det samlade betygsdokumentet betyg satta enligt två olika betygssystem.

Samverkan lokalt eller centralt arbetsliv

Enligt 5 § SKOLFS 1995:31 skall samråd ske med lokalt eller centralt arbetsliv vid utarbetande av lokala kurser. Syftet med denna samverkan är att säkerställa rätt yrkesinnehåll i utbildningen samt öka möjligheten till arbetsplatsförlagd utbildning.

För de flesta branscher och yrkesområden finns centrala organisationer och yrkesnämnder som har övergripande kunskap om vilken målsättning en påbyggnadsutbildning skall ha inom branschområdet.

I många fall finns organisationer och yrkesnämnder representerade på lokal nivå.

Övrigt fastställda påbyggnadsutbildningar

Inom några områden har speciella påbyggnadsutbildningar fastställts nationellt*, nämligen:

- Elinstallation – allmän behörighet (SKOLFS 1995:1)
- Ambulanssjukvård (SKOLFS 1995:29)
- Persontransporter med buss (SKOLFS 1995:30)

* Ovanstående kursplaner är nationellt fastställda beroende på att behörighetskrav och/eller olika typer av certifieringar regleras av andra statliga myndigheter. Kursplanerna har utarbetats i samverkan med berörda myndigheter.

**Skolverkets föreskrifter
om påbyggnadsutbildningar inom kommunal
vuxenutbildning**

SKOLFS 1995:31
Utkom från trycket
den 14 juli 1995

1995-05-15

Med stöd 1 kap. 5 § andra stycket samt 6 § tredje stycket, 3 kap. 9 § första stycket och 4 kap. 6 § första stycket förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning föreskriver Skolverket följande.

1 § I påbyggnadsutbildningar enligt denna föreskrift skall eleverna ges fördjupade eller breddade yrkeskunskaper.

2 § För utbildningen skall tillämpas timplan enligt bilaga 1, kursplan enligt bilaga 2 och betygskriterier enligt bilaga 3 till dessa föreskrifter.

3 § Kursplan enligt bilaga 2 omfattar tre målnivåer. För varje nivå utarbetas och fastställs lokala kurser som ger möjlighet att nå de nationella utbildningsmålen inom olika yrkesområden.

4 § Kursplanerna skall sändas till Skolverket för registrering och erhållande av kod för studievägen.

5 § Vid utformningen av lokala kursplaner för de olika målområdena skall samråd ske med företrädare för lokalt eller centralt arbetsliv.

6 § Som förkunskapskrav för utbildningen skall gälla fullföljd gymnasieutbildning, på nationellt eller specialutformat program eller motsvarande kunskaper.

7 § Särskilda förkunskapskrav på nationella kurser från gymnasieskolans totala utbud som inte erbjudits inom elevens gymnasieprogram, kan erbjudas inom ramen för en sammanhållen påbyggnadsutbildning. Omfattningen får maximalt uppgå till 400 poäng. För dessa kurser gäller gymnasieskolans betygskriterier.

8 § Delar av utbildningen skall genomföras på arbetsplats utanför skolan.

9 § Till slutbetyget skall bifogas en översikt som visar utbildningens syfte och yrkesinriktning.

**Skolverkets föreskrifter
om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS
1995:31) om påbyggnadsutbildningar inom kommunal
vuxenutbildning**

SKOLFS 1996:2
Utkom från trycket
den 16 februari 1996

1996-01-22

Skolverket föreskriver med stöd av 1 kap. 5 § andra stycket samt 6 § tredje stycket, 2 kap. 3 d §, 3 kap. 9 § första stycket och 4 kap. 6 § andra stycket förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning

att 7 § skall utgå

att 8 och 9 §§ skall ha beteckningen 7 respektive 8 §§

att 2 § skall ha nedanstående ändrade lydelse

att 8 § skall ha nedanstående ändrade lydelse

att bilaga 1 till föreskrifterna skall ha nedanstående ändrade lydelse;

2 § För utbildningen skall tillämpas timplan enligt bilaga 1 och kursplan enligt bilaga 2 till dessa föreskrifter. Timplanen kan kombineras med gymnasiekurser som inte ingått i elevens studieväg upp till 400 poäng. Påbyggnadsutbildningen inklusive gymnasiekurser skall uppgå till minst 800 timmar. Kombinationen skall möjliggöra en breddning av yrkeskunskaperna eller höjning av de allmänteoretiska kunskaperna.

8 § Till slutbetyget skall bifogas en översikt som visar utbildningens syfte och yrkesinriktning. Kurser inom påbyggnadsutbildningen redovisas i slutbetyget. Gymnasiekurser redovisas i ett samlat betygskriterium. För dessa kurser gäller gymnasieskolans betygskriterier.

Timplan

Bilaga 1

Målområden:	Timmar
Gemensamma mål	100 – 200
Mål för yrkesområde	100 – 700
Mål för yrkesspecialisering	100 – 700
Summa timmar	400¹–1 200

Dessa föreskrifter träder i kraft fyra veckor efter den dag då föreskrifterna enligt uppgift på dem utkom från trycket i SKOLFS.

ULF P. LUNDGREN

Kjell Grälls

¹ Kan endast användas i kombination med 400 poäng från gymnasiekurser. (Se 2 §).

Tim- och kursplan för påbyggnadsutbildning

KURSPLAN - PÅBYGGNADSUTBILDNING

Timplan

<i>Målområden:</i>	<i>Timmar</i>
Gemensamma mål	100–200
Områdesspecifika mål	100–700
Specialiseringsmål	100–700
Summa timmar	400¹ –1 200

Gemensamma mål

Utbildningen skall ge möjligheter till fördjupade kunskaper om hur ekonomi, arbetsorganisation, miljö- och kvalitetstänkande utvecklas i arbetsliv och samhälle. Den ökande internationaliseringens betydelse och påverkan skall belysas speciellt. Utbildningen skall även ge möjlighet att använda modern informationsteknik, utveckla förmågan att själv söka kunskap samt att följa kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet. Dessutom skall utbildningen ge möjlighet till utveckling av samarbetsförmåga, problemlösningsförmåga och kritisk bedömning i samband med yrkesutövning.

Efter genomgången utbildning skall eleven

ha kunskap om vilka ekonomiska samband och faktorer som styr det valda verksamhetsområdet samt ha kunskaper om hur dessa faktorer kan påverkas

ha kunskap om hur olika former av arbetsorganisation påverkar kvalitets-säkring och arbetsmiljö, samt om hur detta bidrar till kompetensutveckling och personligt ansvarstagande

ha insikt i vilka möjligheter och begränsningar den ökade internationaliseringen medför i yrkes- och samhällsliv

kunna använda modern teknik för informationssökning och kommunikation samt som hjälpmedel i samband med yrkesutövning

ha fördjupade kunskaper i att lösa problem både självständigt och i samverkan med andra samt ha ökad förmåga att kritiskt granska och bedöma ingångsvärden, resultat och information

¹ Det lägre timtalet kan endast komma ifråga i kombination med gymnasiekurser på totalt 400 poäng som inte ingått i elevens studieväg.

Mål för yrkesområde

Utbildningen skall ge möjligheter att förvärva fördjupade kunskaper som krävs för självständigt arbete inom yrkesområdet. Dessutom skall utbildningen ge kunskaper om arbetsmetoder och arbetsförlopp inom det så att förmågan till analys och åtgärdsförslag grundas på teori och beprövad erfarenhet. Utbildningen skall ge ökade kunskaper om sociala, etiska, miljömässiga, serviceinriktade, tekniska och ekonomiska aspekter med tyngdpunkt på det valda yrkesområdet.

Efter genomgången utbildning skall eleven

självständigt kunna välja och tillämpa aktuella arbetsmetoder inom yrkesområdet samt kontinuerligt ifrågasätta, analysera och genom åtgärdsförslag bidra till en långsiktig utveckling av yrkesområdet

ha tillägnat sig de teoretiska kunskaper som krävs för att inta ett reflekterande förhållningssätt till det praktiska utförandet och kunna tillämpa dessa kunskaper i yrkesverksamheten

kunna utföra arbetsuppgifter med tillämpning av för yrkesområdet specifika kompetenser som bidrar till hög kvalitet på arbetsprocess och slutprodukt

ha tillägnat sig aktuella teorimodeller för yrkesområdet samt relevanta ämnesteoretiska kunskaper

Mål för yrkesspecialisering

Utbildningen skall ge möjligheter till specialisering där hög grad av yrkesmässig färdigutbildning kan uppnås. Utbildningen skall ge möjlighet till yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper, aktuella arbetsmetoder och utrustningar. Dessutom skall utbildningen ge kunskap om hur god kvalitet säkerställs. Utbildningen skall även ge möjlighet att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar inom yrket.

Efter genomgången utbildning skall eleven

kunna utföra arbetsuppgifter på ett yrkesmannamässigt sätt

kunna tillämpa för yrket relevanta teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper

kunna välja, använda, vårda och underhålla aktuella utrustningar

kunna arbeta så att kvaliteten säkerställs i arbete och på slutprodukt

kunna arbeta så att de yrkesmässiga kunskaperna fortlöpande vidareutvecklas

vara medveten om hur omvärldsförändringar kan påverka yrket

Exempel på påbyggnads- utbildningar

LOKALA KURSPLANER

TEKNIKER I INDUSTRIEN

Högskolan i Luleå
Institutionen för Ar-
betsvetenskap
Professor Jan Johans-
son

Fullständig rapport kan
beställas av författaren.

Det är omöjligt att förutspå vad som händer om 20–30 år. Historien har visat att det aldrig blev som man egentligen tänkt sig. Trots detta måste man agera nu, utifrån de kunskaper man har, när man skall forma framtidens yrkesutbildning. Det man vet idag är att man måste vara beredd på en kontinuerlig utveckling och strukturella förändringar. Dessa förändringar kommer att ske allt snabbare.

Diskussionen om vart utvecklingen är på väg är livlig. Mycket talar emellertid för att det finns potentialer för helt nya principer för arbetslivets organisering. Den långt drivna arbetsdelningen är på många håll ifrågasatt. På väg är nya produktionskoncept som bygger på en flexibel produktionsapparat i en decentraliserad samhällsstruktur. Den nya arbetsorganisationen bygger på grupparbeten och en väl kvalificerad arbetskraft. Men det kommer att ta tid innan vi nått dit, för i det stora hela är det fortfarande arbetsdelningens principer som dominerar.

Vi kan utgå från att den nuvarande yrkesstrukturen i stort sett kommer att se ut på samma sätt om tio år. Kvalifikationskraven kommer visserligen att förskjutas mot generella, processoberoende baskunskaper, men det kommer även i framtiden att finnas ett behov av specialister med unik kompetens.

För att klara av framtidens arbetsuppgifter måste arbetaren vara mångkunnig. Samtidigt är det viktigt att ha djupa kunskaper inom något område. Kraven på goda kunskaper i språk, matematik, fysik och kemi kommer att öka. Betydelsen av hantverksmässiga färdigheter kommer att minska men det är ändå viktigt att eleverna under utbildningstiden får pröva på att arbeta med sina händer.

Det finns ett antal relativt oomtvistade och karakteristiska drag i det framtida industriarbetet. Dessa kan vi hänföra både till tidigare forskning och till egna studier inom svensk industri. Det nya industriarbetet kräver:

- Teoretiska kunskaper
- Systeminriktade kunskaper
- Förståelse för hela processen
- Grupparbete
- Initiativ- och improvisationsförmåga

- Flexibilitet
- Kontinuerligt lärande

Idag flyr ungdomen de monotona arbetena inom svensk industri. Om man med förändringar i teknik och arbetsorganisation kan locka ungdomen till sig finns här en stor potential för en fortsatt utveckling. Men, som sagt, utvecklingen är öppen och det finns inga garantier för hur framtidens arbetsliv kommer att se ut. Morgondagens yrkesutbildning har ett avgörande bidrag att lämna till denna utveckling.

En modell för påbyggnadsutbildning

Det är en omfattande diskussion huruvida utbildningen skall vara smal och ge specialiserade kunskaper eller om den skall vara bred och ge generella baskunskaper. De små företagen redovisar önskemål om en specialiserad utbildning. Man anser sig inte ha råd att själv svara för färdigutbildning. Den större industrin har däremot en nära nog entydig uppfattning att det som krävs är generella utbildningar med baskunskaper i svenska, matematik, fysik och språk. Utvecklingen har gått från elektromekanik till elektronik och abstraktionsnivån har därigenom blivit högre vilket kräver höga teoretiska kvalifikationer.

En allmän uppfattning hos stora företag är också att skolan inte skall bekymra sig så mycket över speciella färdigheter som t ex svarvning och fräsning. Det får man lära sig på företagen, för det är en ganska speciell slags NC-styrning som finns på de olika företagen. Den allt snabbare strukturförändringen ställer stora krav på människorna. För att kunna hantera bytet av arbetsuppgifter och för att minska människans sårbarhet krävs förutom en så bred grundutbildning som möjligt också en omfattande vidareutbildning. Detta får dock inte tolkas så hårt att det inte finns utrymme för en yrkesmässig specialisering.

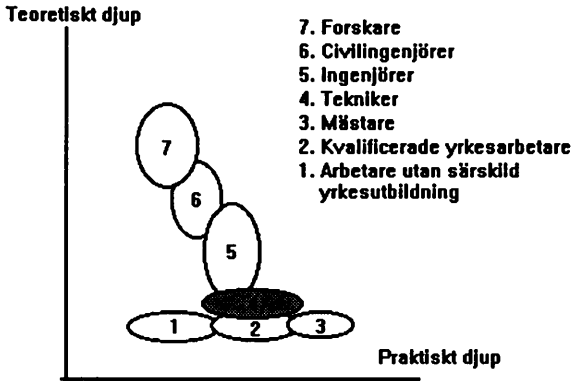
Mot bakgrund av ovanstående kan jag inte förorda någon standardiserad modell utan man måste anpassa sig till de förhållanden som råder på respektive utbildningsort. Man kan dock tänka sig två huvudsakliga inriktningar:

1. En specialiserad utbildning med fokus på ett särskilt yrke eller befattning. Ett exempel på en sådan utbildning kan vara svetsning för EU-behörighet. Dessa typer av utbildningar blir inga volymutbildningar utan här krävs en regional anpassning och ibland en nationell samordning. Utformningen av en sådan utbildning kräver ett särskilt situationsanpassat utredningsarbete.
2. En bred utbildning som fokuseras mot de generella krav som morgondagens arbetsliv reser. Till denna grupp räknar jag även en breddning som siktar mot dubbla kompetenser. Det är ett förslag till en sådan bred utbildning jag kommer att presentera nedan.

För att klara den lilla rekryteringsbas som gäller för de flesta av våra kommuner förordar jag en gemensam utbildning för Elprogrammet och In-

dustriprogrammet. Beroende på lokala förutsättningar kan kanske även Enerkiprogrammet och Fordonsprogrammet inkluderas.

Utbildningen avser att leda till en generell teknikerkompetens enligt de resonemang som SAF har i skriften *Teknisk kompetens för framtidens företag* (1994). Där illustreras näringslivets behov av teknisk kompetens med följande figur.

Erfarenheterna från gymnasieskolans kursplanestyrd arbetsplatsförlagda utbildning indicerar en del problem. Det är svårt att styra industrin med kursplaner och det kommer att bli ännu svårare i framtiden med en ökad marknadsstyrning. Med detta har jag inte sagt att den industriförlagda delen av utbildningen inte skall planeras, men den måste planeras på ett annat sätt där man fångar och utnyttjar den dynamik som ett flexibelt arbetsliv medger.

Jag tror att man med fördel skulle kunna industriförlägga en hel termin. Man kan gå mycket långt i anpassningen till det lokala näringslivet och de resurser som finns vid ortens företag. Den detaljerade kursplanen kan ersättas med en beskrivning av vad eleven lärt sig. Eventuellt formar man tillsammans med eleven och praktikföretaget en individuell kursplan som man sedan relaterar måluppfyllelsen till.

En lösning där man helt industriförlägger den yrkesspecifika fördjupningen har ekonomiska och administrativa fördelar samtidigt som man kan erbjuda eleverna en betydligt större valfrihet än vad en skolbaserad undervisning kan ge. En industriförläggning är också mer flexibel inför en föränderlig arbetsmarknad.

Jag förordar därför en utbildning som omfattar 1,5 år varav första året är skolförlagt och den avslutande terminen industriförlagd.

En grundläggande demokratisk ambition bör vara att utforma ett system som medger stor valfrihet för eleverna. En stor valfrihet skulle också kunna bredda rekryteringsunderlaget. Detta åstadkoms enklast genom att organisera undervisningen som moduler av standardiserad storlek och schemalägga dessa i fasta positioner. Ett sådant system går att konstruera på många sätt. Nedan skissar jag ett med fyra läsperioder på ett år och delningstalet 50 timmar för kurser. Detta möjliggör maximalt att fyra kurser läses parallellt.

18 Exempel på påbyggnadsutbildningar

200 TIM		100 TIM	50 TIM
			50 TIM
100 TIM	50 TIM	50 TIM	50 TIM
	50 TIM	100 TIM	

ÅRSKURS 1

Jag föreslår en struktur enligt nedan där alla elever läser en gemensam kurs i Industriell produktion som omfattar 200 timmar och en individuell industriförlagd kurs i Yrkesteknik omfattande 400 timmar. Eleverna får sedan välja ytterligare 600 timmar varav minst 200 timmar från Mål för yrkesområdet. Några förslag till valfria kurser presenteras nedan. Utbudet omfattning och struktur måste anpassas efter lokala förutsättningar av både ekonomisk och industriell natur.

Gemensamma mål

Industriell produktion 200 timmar (bilaga 1)

Mål för yrkesområde

Kvalitet 100 timmar (bilaga 2)

Arbetsmiljö 50 timmar (bilaga 3)

Underhållsteknik 100 timmar (bilaga 4)

Automatisering och produktionsteknik 50 timmar

Datateknik

Transportteknik och materialadministration

Material- och bearbetningsteknik

Produktionsstyrning

Industriell ekonomi

Projektledning

m.fl.

Mål för yrkesspecialisering

Industrirobotar 50 timmar (bilaga 5)

Formningsteknik 50 timmar (bilaga 6)

Ytbehandling 50 timmar (bilaga 7)

Svetsningens materiallära 50 timmar (bilaga 8)

Styr- och reglerteknik 100 timmar

Mätteknik

Hydraulik

m.fl.

Yrkesteknik (industriförlagd) 400 timmar (bilaga 9)

Exempel på kursplaner – Tekniker inom industrin

Industriell produktion, 200 timmar

Mål

Kursen skall ge möjligheter till fördjupade kunskaper om hur ekonomi, arbetsorganisation, miljö- och kvalitetstänkande utvecklas i arbetsliv och samhälle samt applicera dessa kunskaper på den industriella produktionsmiljön. Den ökande internationaliseringens betydelse och påverkan skall belysas speciellt. Kursen skall även ge möjlighet att använda modern informationsteknik, utveckla förmågan att själv söka kunskap samt att följa kompetensutvecklingen inom yrkesområdet. Dessutom skall kursen ge möjlighet till utveckling av samarbetsförmågan, problemlösningsförmågan och kritisk bedömning i samband med yrkesutövning.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskap om vilka ekonomiska samband och faktorer som styr den industriella produktionen samt ha kunskaper om hur dessa faktorer kan påverkas

ha kunskap om hur olika former av arbetsorganisation påverkar kvalitets-säkring och arbetsmiljö, samt om hur detta bidrar till kompetensutveckling och personligt ansvarstagande

ha insikt om vilka möjligheter och begränsningar den ökande internationaliseringen medför i den industriella produktionen

kunna använda modern teknik för informationssökning och kommunikation samt som hjälpmedel i samband med yrkesutövning

ha fördjupade kunskaper i att lösa problem både självständigt och i samverkan med andra samt öka förmågan att kritiskt granska och bedöma ingångsvärden och resultat

Kvalitetsteknik, 100 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om hur ett aktivt, systematiskt och förebyggande kvalitetsarbete bör bedrivas i industriella miljöer. Dessutom skall kursen ge kunskaper om moderna värderingar, tekniker och metoder i det ständiga arbetet för att förbättra kvalitén.

Efter genomgången kurs skall eleven

självständigt kunna välja och tillämpa aktuella arbetsmetoder samt kontinuerligt ifrågasätta, analysera och genom åtgärdsförslag bidra till en långsiktig utveckling av kvalitetsarbetet

tillägnat sig de teoretiska kunskaper som krävs för att inta ett reflekterande förhållningssätt till det praktiska utförandet och kunna tillämpa dessa i yrkesverksamheten

kunna utföra arbetsuppgifter som bidrar till hög kvalitet på arbetsprocess och slutprodukt

ha tillägnat sig aktuella teorimodeller samt relevanta ämnesteoretiska kunskaper.

Arbetsmiljö, 50 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om teorier och metoder för analys av människans roll i komplexa produktionssystem och interaktionen människa – teknik – arbetsmiljö. Dessutom skall kursen ge kunskaper om system och metoder för praktiskt arbetsmiljöarbete så att förmågan till analys och åtgärdsförslag grundas på teori och beprövad erfarenhet. Kursen skall ge ökade kunskaper om arbetsmiljölagen och dess tillämpningar.

Efter genomgången kurs skall eleven

självständigt kunna välja och tillämpa aktuella metoder för arbetsmiljöförbättringar samt kontinuerligt ifrågasätta, analysera och genom åtgärdsförslag bidra till en långsiktig utveckling av den industriella miljön

tillägnat sig de teoretiska kunskaper som krävs för att inta ett reflekterande förhållningssätt till det praktiska utförandet och kunna tillämpa dessa i yrkesverksamheten

kunna utföra arbetsuppgifter på ett sätt som främjar en god arbetsmiljö

ha tillägnat sig aktuella teorimodeller samt relevanta ämnesteoretiska kunskaper.

Underhållsteknik, 100 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper som fordras för att kunna arbeta självständigt med underhåll av industriella produktionssystem. Dessutom skall kursen ge kunskaper om metoder för planering och uppläggning av förebyggande underhåll, systematisk felsökning och planering av reparationsåtgärder. Kursen skall ge ökade kunskaper om underhållsteknikens betydelse för samhälle, näringsliv och miljö.

Efter genomgången kurs skall eleven

självständigt kunna välja och tillämpa metoder för modernt underhållsarbete samt kontinuerligt ifrågasätta, analysera och genom åtgärdsförslag bidra till en långsiktig utveckling av yrkesområdet

tillägnat sig de teoretiska kunskaper som krävs för att inta ett reflekterande förhållningssätt till det praktiska utförandet och kunna tillämpa dessa i underhållsarbetet

kunna utföra arbetsuppgifter som bidrar till hög kvalitet på arbetsprocess och slutprodukt

ha tillägnat sig aktuella teorimodeller samt relevanta ämnesteoretiska kunskaper.

Industrirobotar, 50 timmar

Mål

Kursen skall ge en teoretisk grund till specialisering i en industrimiljö där industrirobotar förekommer. Kursen skall ge kunskaper om industrirobotars uppbyggnad, funktion, utvecklings- och tillämpningsområden. Kursen skall visa på yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper, aktuella arbetsmetoder och utrustningar. Kursen skall även ge en grund för att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar inom yrket.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna tillämpa för industrirobotar relevanta teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper.

Formningsteknik, 50 timmar

Mål

Kursen skall ge en teoretisk grund till specialisering i en industrimiljö där plåtförning och annan plastisk bearbetning förekommer. Kursen skall ge kunskaper om plåtförning och annan plastisk bearbetning. Kursen skall visa på yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper, aktuella arbetsmetoder och utrustningar. Kursen skall även ge en grund för att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar inom yrket.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna tillämpa för plastisk formning relevanta teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper.

Ytbehandling, 50 timmar

Mål

Kursen skall ge en teoretisk grund till specialisering i en industrimiljö där avancerad ytbehandling förekommer. Kursen skall ge kunskaper om ytbehandlingsmetoder och ytbeläggnings egenskaper. Kursen skall visa på yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper vid val av ytbehandling för ett givet ändamål. Kursen skall även ge en grund för att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar inom yrket.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna tillämpa för ytbehandling relevanta teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper.

Svetsningens materiallära, 50 timmar

Mål

Kursen skall ge en teoretisk grund till specialisering där hög grad av svetsning förekommer. Kursen skall ge kunskaper om svetsmetallografi och svetsmetallurgi med särskild tonvikt på svetsning i stål. Kursen skall visa på yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper i samband med olika svetsmetoder och utrustningar. Dessutom skall kursen ge kunskaper om hur god kvalitet säkerställs. Kursen skall även ge en grund för att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar inom yrket.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna tillämpa för svetsning relevanta teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper om material.

Yrkesteknik, 400 timmar

Mål

Kursen i yrkesteknik skall vara industriförlagd och ge möjligheter till specialisering där hög grad av yrkesmässig färdigutbildning kan uppnås. Kursen skall ge möjlighet till yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper, aktuella arbetsmetoder, och utrustningar inom ett valt teknikområde. Kursen skall även ge möjlighet att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar inom yrket. Den industriförlagda kursen skall ge ökade kunskaper om sociala, etiska, miljömässiga, serviceinriktade, tekniska och ekonomiska aspekter på industriell produktion med utgångspunkt i den valda arbetsplatsen.

Kursen planeras utifrån den enskilde elevens önskemål och de tekniska förutsättningar som arbetsplatsen erbjuder. Kursens innehåll skall dokumenteras.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna utföra arbetsuppgifter på ett yrkesmannamässigt sätt

kunna tillämpa för yrket relevanta teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper

kunna välja, använda, vårda och underhålla aktuella utrustningar

kunna arbeta så att kvaliteten säkerställs i arbete och på slutprodukt

kunna arbeta så att de yrkesmässiga kunskaperna fortlöpande vidareutvecklas

vara medveten om hur omvärldsförändringar påverkar yrket.

SJUKVÅRD OCH SOCIALTJÄNST

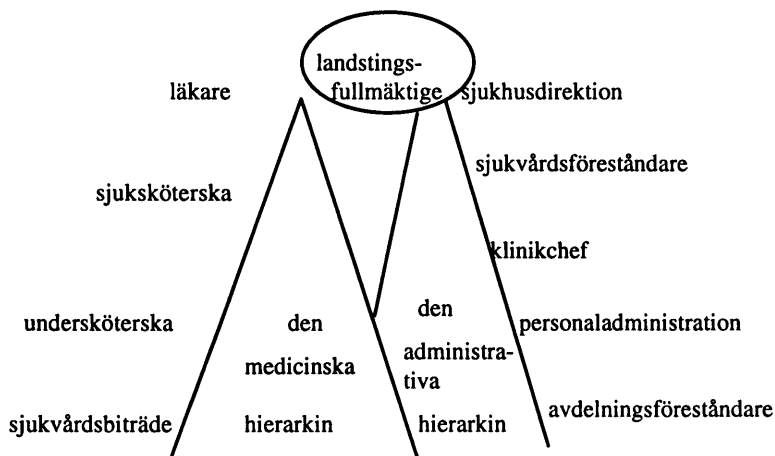
Högskolan i Luleå
Institutionen för Ar-
betsvetenskap
Elisabeth Berg, fil dr

Kort beskrivning av förändringar

Fullständig rapport kan
beställas av författaren.

Sjukvården och socialtjänsten har tidigare reglerats av skilda lagstiftningar vilket har haft betydelse för utformningen av de skilda kompetensområdena, det är också något som har visat sig i de tidigare gymnasieutbildningarna. Både socialtjänstlagen (1982) och hälso- och sjukvårdslagen (1983) har reglerat ansvaret genom kompetensprincipen som har inneburit att kommunerna har varit ansvariga för den sociala kompetensen med socialt utbildad personal och landstinget har varit ansvarigt för sjukvården med sjukvårdsutbildad personal. Kompetensprincipen har gällt fram till dess Ädelreformen trädde i kraft, men i och med att kommunerna får huvudmannaskapet för äldre- och handikappomsorgen samt psykiskt utvecklingsstörda (från och med år 1996) får kommunerna även ett sjukvårdsansvar för dessa grupper (SOU 1992:73). Landstinget har fortfarande ansvar för läkarinsatserna. Denna förändring leder i sin tur till att både sjukvårdsutbildad personal och socialt utbildad personal arbetar med kommunen som arbetsgivare. Landstingens målsättning med sjukvården är att inrikta den mot akutsjukvård samt korta rehabiliteringstider med en eftervård som i huvudsak skall ske i de privata enskilda hemmen eller vid kommunernas institutionsvård.

De yrkesgrupper som arbetar i sjukvården är läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och sjukvårdsbiträden. Andra yrkesgrupper är även sjukgymnaster, arbetsterapeuter, röntgen- och laboratoriepersonal samt psykologer och kuratorer. Dessutom finns administrativ personal både centralt och lokalt placerade. Nedanstående figur är hämtad från Gardell, Gustafsson 1979, dock med tillägget landstingsfullmäktige samt sjukvårdsföreståndare. Modellen visar den medicinska hierarkin samt den administrativa hierarkin som finns i landstinget.

I denna modell är sjukvårdsbiträden medtagna men det är en yrkeskategori som inte utbildas idag. Den tidigare vårdlinjen, numera gymnasieprogrammet inriktning omvårdnad, är idag den utbildning som gäller för de som arbetar direkt med den konkreta patientomvårdnaden. Sjuksköterskorna är ytterst ansvariga för patientens omvårdnad, men det är i huvudsak undersköterskorna som arbetar med den konkreta omvårdnaden av patienten, såsom hygien, bäddning, hjälp vid uppstigning m.m.

Den ansvarsfördelning som har gällt mellan socialt utbildad personal samt sjukvårdsutbildad personal har medfört att det har varit olika personalgrupper i vården och omsorgerna av äldre och handikappade. Det är en arbetsfördelning som har lett till stridigheter mellan bland annat undersköterskor och vårdbiträden om fördelningen av olika arbetsuppgifter. Det är av central betydelse att de som arbetar konkret med vård- och omsorgsarbetet har färdigheter både vad det gäller det medicinska området samt den sociala kompetensen. Ett av problemen var dock med den tidigare sociala servicelinjen att få motiverade som sökte utbildningen, det var en linje som hade låg status i förhållande till övriga gymnasielinjer. Med den nya gymnasiereformen har eleverna dock fått dubbel kompetens, dvs. både social kompetens samt sjukvårdskompetens, vilket i princip motsvarar de tidigare vård- och sociala servicelinjerna. Det innebär att eleverna efter gymnasieprogrammet skall kunna arbeta i både kommun och landsting och har också kompetens att arbeta med människor med behov av såväl social omvårdnad som sjukvård.

I en artikel i Dagens Nyheter (21/9-95) framkommer det enligt Landstingsförbundet att landstingen kommer att bli tvungna att skära i sin nuvarande verksamhet med ca 10 procent under de närmaste fem åren. Dessa sparkrav kommer att innebära att ca 6 000 arbeten försvinner varje år fram till sekelskiftet. Det totala antalet landstingsanställda uppgår till ca 300 000 och har redan minskat med 50 000 men det räcker inte till utan ytterligare 30 000 måste bort, eventuellt fler beroende på hur det går i löneförhandlingarna. Sjukvården är i hela Sverige inne i ett förändringsarbete, bland annat sker stora strukturförändringar som att förbättra samarbetet dels mellan sjukhusen och dels mellan sjukhusen och primärvården. Dessa strukturförändringar beskrivs som ett sätt att ytterligare förbättra produktiviteten.

I Norrbottens läns landstingsplan för år 1995 pekar man på att resurserna i större utsträckning än vad som sker idag skall satsas på ökad kunskap om hjärt- och kärlsjukdomar, rörelseorganens sjukdomar samt psykiska sjukdomar. Resurser skall även satsas på insatser för att minska bruket av tobak, alkohol och andra droger samt de ökade risker som följer av hög arbetslöshet. Ett centralt mål är också att omvårdnadsfrågor skall få ett ökat utrymme i det pågående arbetet med att finna metoder för kvalitetssäkring inom hälso- och sjukvården. Framförallt poängteras att det skall ske en uppföljning av de effekter på vården som Ädelreformen har gett. Särskilt skall kroniskt sjuka personer uppmärksammas, dvs. deras behov av omvårdnad.

Det poängteras också att det finns ett ökat behov av kunskap om våldet i samhället mot barn och kvinnor. Det är därför av stor vikt att personalen har kunskaper samt lär sig upptäcka när misshandel orsakat den vård-

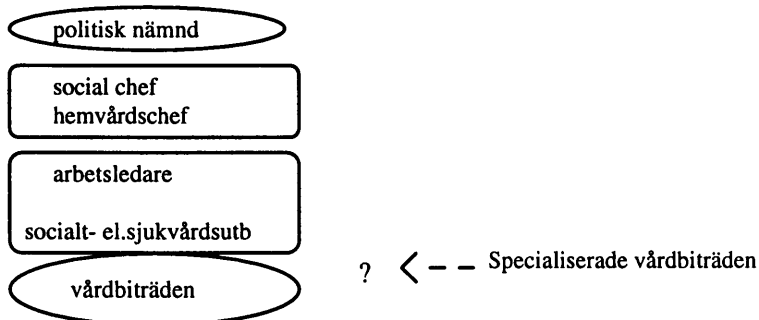
sökandes skador. Information om detta skall vara ett kontinuerligt inslag i programmen för utbildning och utveckling av personal. Det poängteras särskilt behovet av kunskap om våldets koppling till alkohol, narkotika och andra droger samt sexuellt våld mot barn. Det är också av stor vikt att kunskaper finns kring etiska dimensioner i vårdarbetet.

Det finns ett behov av påbyggnadsutbildningar för undersköterskorna, men det är en specialiserad kunskap som pekar mot olika riktningar. Två tydliga inriktningar finns dock, dels en specialisering mot primärvård och dels en specialisering mot sjukhusvård. Inom dessa olika sjukvårdsområden finns dessutom olika typer av specialinriktningar. Centrala områden är kunskap om omvårdnad, etik, våld mot kvinnor och barn, missbruk av droger, kroniskt sjuka och problem vid arbetslöshet. Ett område som det också finns ett stort behov av är vård i livets slutskede.

Den personal som finns inom den kommunala hemvården som handlägger och konkret arbetar i vården är tjänstemän, sjuksköterskor samt vårdbiträden. Tjänstemännen är vanligtvis socialt utbildade, inom social omsorgsutbildning eller socionomutbildning. Kommunerna har också anställt sjuksköterskor som är medicinskt ansvariga vid sjukhem och servicehus. De som är underställda tjänstemännen är vårdbiträden som kan ha både en social utbildning, sjukvårdsutbildning eller både och, samt annan utbildning. De utbildningskrav som kommunerna har är att vårdbiträdena i första hand skall ha antingen social kompetens och/eller sjukvårdskompetens men kommunerna anställer även vårdbiträden som saknar vårdutbildning och erfarenhet på grund av svårigheterna att få utbildad personal att arbeta i hemvården. Hemvårdsarbetet har låg status och är ett lågprioriterat arbete för de som har en vård- och social serviceutbildning. Arbetsorganisatoriskt har kommunerna en hierarkiskt uppbyggd organisation. Det är tjänstemännen som utreder och beslutar om olika insatser medan vårdbiträdena utför det konkreta arbetet.

Nedanstående figur åskådliggör den administrativa hierarkin som den kommunala hemvården har bland majoriteten av Sveriges kommuner.

Organisationen i hemvården

Det är relativt få led mellan beslut och genomförande av beslut, vårdbiträdena har en direktkontakt med den tjänsteman som utreder och beslutar om olika insatser hos den enskilde. Vårdbiträdena deltar vanligtvis med sitt

kunnande när beslut skall tas som berör omsorgstagarens sociala och medicinska tillstånd.

Kommunernas sociala, hälso- och sjukvårdsverksamhet har i hög grad organiserats kring boendet för de människor som är i behov av vård och omsorg av kommunen. Kommunerna bedriver vård och omsorg dels i det privata enskilda hemmet, dels på sjukhem, gruppboende, demensboende, ålderdomshem och servicehus. De grupper som behöver vård och service av kommunens hemvård är i princip alla människor, både unga och gamla. De kan dock delas in i dels äldre med "vanliga" ålderskrämpor, dels handikappade, fysiskt och/eller psykiskt och dels äldre med akuta eller kroniska sjukdomar. Det bör då nämnas att en människa kan ha en eller flera olika typer av problem, de kan vara såväl fysiskt som psykiskt handikappade, dvs. att dela in människor efter deras sjukdomar är ett rationellt förhållningssätt som teoretiskt kanske fungerar, men tyvärr sällan i praktiken.

Av befolkningsutvecklingen att döma kommer antalet äldre att öka vilket kommer att innebära ett ökat behov av omsorg och därmed ett ökat behov av personal för kommunerna och även landstingen. Befolkningens ålderstruktur pekar på att andelen äldre ökar samtidigt som andelen yngre sjunker. Det är framförallt de äldre-äldre som kommer att bli fler, dvs. de över 80 år. År 2005 kommer denna grupp att utgöra 6,5 procent av befolkningen och beräknas ta i anspråk 30 procent av de totala sjukvårdskostnaderna. Det kan jämföras med år 1983 när denna åldersgrupp utgjorde 3,5 procent av totalbefolkningen och tog i anspråk 19 procent av sjukvårdskostnaderna. Det innebär en annan typ av vård mera inriktad på omsorg och omvårdnad än social service och akuta sjukvårdsinsatser. Vård av människor med olika former av demenser samt vård av människor i livets slutskede kan förväntas öka fram till år 2005.

År 1988 fanns det 142 000 personer som arbetade i den kommunala hemvården, det är tre procent av alla sysselsatta i Sverige. I den privata äldreomsorgen fanns endast 1 000 personer. Det är i huvudsak kvinnor som arbetar med omsorgen av äldre och handikappade, dvs. i den kommunala hemvården, ca 95–98 procent. Av dessa som arbetade i den kommunala hemvården var det år 1988 50 procent som endast hade folkskole- eller grundskoleutbildning, det kan jämföras med hela arbetsmarknaden där det är knappt 40 procent som endast har folkskole- eller grundskoleutbildning och 25 procent i hela den offentliga sektorn.

Utbildningsnivån är sämre jämfört med den totala arbetsmarknaden och mycket sämre jämfört med hela den offentliga sektorn. Enligt statistik från "Socialtjänststatistik 1982–1989", SCB 1990, hade endast ca hälften av alla vårdbiträden som arbetade på ålderdomshem eller i hemvården år 1986 någon vårdutbildning. Det sker en stor genomströmning av personal i hemvården, efter tre år var det ca 40 procent som hade bytt yrke eller slutat förvärvsarbeta. Den personal som hade sjukvårdsutbildning samt övrig gymnasial vårdutbildning blev längst kvar i hemvården, det var ca 75 procent som arbetade kvar efter tre år. De som blev kvar i yrket är dels de som har en vårdutbildning, och dels de medelålders och äldre kvinnorna. Kvarvaro-

frekvensen för kvinnor mellan 45–60 år var 80 procent. Det är i första hand yngre under 25 år som lämnar hemvården.

Den höga rörligheten av arbetskraft tyder på att det är de personer som saknar utbildning för området som lämnar yrket, medan däremot de som har utbildning för området i högre utsträckning blir kvar i yrket. Det är givetvis av stort värde för alla inblandade, både för de som behöver omvårdnaden och för de som är ansvariga för omvårdnaden, att personal med erfarenhet är kvar i yrket. Kommunerna har dock varit tvungna att anställa personal som saknar utbildning för yrkesområdet, vilket torde vara en orsak till att vårdbiträdesyrket har blivit ett genomgångsyrike.

När kommunerna får ett ökat ansvar för äldre och handikappades hela omvårdnadssituation ställs krav från alla inblandade parter att omsorgerna är av god kvalitet. I Handikapputredningens slutbetänkande (SOU 1992:52) understryks kommunernas ansvar för olika typer av insatser till personer med omfattande funktionshinder. Det finns ett krav på goda kunskaper för den personal som skall arbeta med människor med olika handikapp. Särskilt betonas behovet av en fördjupad kunskap om olika psykiska och fysiska handikapp för vårdbiträden, verksamhetsansvariga och arbetsledare inom hemvården. I Delbetänkande av socialtjänstkommittén (SOU 1995:58) tar man också upp att kommunernas övertagande av sjukhemsverksamheten innebär att kommunernas vårdbiträden behöver ökade kunskaper om människor som är i livets slutskede. Vårdbiträdena möter också äldre och handikappade som utsätts av sina anhöriga för olika former av våld vilket också drabbar vårdbiträdena själva. Vårdbiträdena behöver också kunskaper om olika typer av missbruk, både tablettmissbruk, alkoholism eller andra former av drogmissbruk.

Omvårdnadsprogrammet har ersatt den tidigare tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård, och den tvååriga sociala servicelinjen samt försöksverksamheterna med den treåriga vårdlinjens varianter med omvårdnad av nyfödda och sjuka barn, och omsorger om psykiskt utvecklingsstörda samt den på försök treåriga omvårdnadslinjen. Av dessa linjer utexamineras från den tvååriga vårdlinjen med sina olika grenar ca 39 000 elever, och sociala servicelinjen ca 7 500 elever mellan åren 1987–1990. Majoriteten är kvinnor, de uppgår till ca 98 procent.

Av de elever som år 1985 gick ut från *vårdlinjen, gren för hälso- och sjukvård*, var det 64 procent som fem år senare arbetade som undersköterskor eller sjukvårdsbiträden i sjukvården och ca 10 procent som arbetade som vårdbiträden i kommunens hemvård. Övriga elever, dvs. ca 26 procent arbetade i områden som kräver andra kunskaper, exempelvis i byggbranschen, som affärsbiträde eller med vägarbete m.m. Det var ca 16 procent av de som gick ut från vårdlinjen år 1990 som läste vid högskolan.

För *sociala servicelinjen* ser statistiken något annorlunda ut, där var det endast ca 40 procent som fem år efter utbildningen arbetade i kommunen som vårdbiträde och ca 16 procent som hade landstinget som arbetsgivare. Det var ca 7 procent av de som gick ut den sociala servicelinjen år 1985 som läste vid högskolan. Givetvis finns det också en arbetsmarknad i den privata sektorn, speciellt kring storstadsregionen, som privata sjukhem och ålderdomshem.

Det finns två tydliga förändringar som påverkar kravet på kunskap av omsorgspersonalen.

Den första förändringen är den turbulens som råder inom omsorgsyrkena, med en omstrukturering från landstingets institutionsvård till kommunens hemvård, som innebär nya kunskapskrav för både den tidigare sjuk- och vårdpersonalen samt för de nyutbildade studerande från gymnasieprogrammet. Det förstärks också dels med de besparingskrav som åläggs landstingen som får till följd nedskärningar av personalstaben fram till sekelskiftet, dels den interna omstruktureringen av sjukvården med en tyngdpunkt på primärvården och nedskärning av sjukhusplatser. Patienter skall i högre grad än tidigare få sin eftervård i hemmen. Det är en ny omvårdnadssituation som har uppstått i och med att kommunerna övertar ansvaret för omsorgerna av äldre och handikappade från landstinget. Vården skall bedrivas under andra former och kräver andra typer av kunskaper för de inblandade.

Den andra förändringen som kommunerna har att möta är att det blir fler äldre över 80 år de närmaste fem åren, och därmed ökade krav på en annan typ av omsorger, mera inriktade mot demensvård och gruppboende.

Den arbetsmarknad som finns för eleverna med omvårdnadskunskaper under de närmaste fem åren är i huvudsak *kommunens hemvård* vilket torde återspegla sig även för planerade påbyggnadsutbildningar. Det finns ett stort behov av olika former av kompletteringsutbildningar för de vårdbiträden som endast har grundutbildning från den sociala servicelinjen, i första hand sjukvårdskunskaper som ger likvärdig kompetens som den tidigare vårdlinjen, inriktning mot hälso- och sjukvård. Den höga rörligheten av arbetskraft tyder på att de personer som saknar utbildning för området lämnar yrket, medan däremot de som har utbildning för området i högre utsträckning blir kvar i yrket. Det är givetvis av stort värde för alla inblandade, både för de som behöver omvårdnaden och för de som är ansvariga för omvårdnaden, att personal med erfarenhet är kvar i yrket. Det är viktigt att betona betydelsen av att få en stab av personal som har både en teoretisk kunskap och praktisk kunskap av omvårdnad, särskilt med tanke på att vi får allt fler äldre med behov av omvårdnad i det egna hemmet eller boende på kommunernas institutioner. Demensvården är redan idag eftersatt när det gäller utbildad personal. Andra områden är vård till de med psykiska problem och utvecklingsstörda, såväl vuxna som barn- och ungdomar.

Med den nya gymnasieutbildningen, Omvårdnadsprogrammet, får kommunernas socialförvaltning tillgång till utbildad personal för både den sociala verksamheten samt för den hälso- och sjukvårdsverksamhet som kommunerna bedriver. Gymnasieprogrammet har dock i förhållande till tidigare gymnasieutbildningar en mindre specialiserad inriktning där allmänna ämnen har fått en större betydelse. Detta tillsammans med den förändring som sker på arbetsmarknaden inom omvårdnadsområdet tyder på att det behövs påbyggnadsutbildningar, lokalt anknutna beroende på kommunernas verksamheter.

För *landstingets* del poängteras betydelsen av omvårdnadsfrågor som enligt undersköterskorna är deras kompetensområde, dvs. inte sjuksköterskornas. Andra områden som landstinget anser kunskapsmässigt måste förstärkas är ett ökat kunnande om etik, missbruksvård och misshandel mot barn och kvinnor. Mot bakgrund av att det blir fler äldre i samhället, sär-

skilt äldre över 80 år, måste utbildningarna ge ökade kunskaper om demensvården samt vård av människor i livets slutskede. Undersköterskorna anser dessutom att med den ökande tekniskt-medicinska utvecklingen behövs de som yrkesgrupp mera kunskap om teknik samt datakunskaper för dokumentation av patientuppgifter.

Det finns dock *idag* inte några andra typer av tjänster inom sjuk- eller socialvården än underskötersketjänster och vårdbiträdestjänster för de som har för avsikt att bygga på sin gymnasiekompetens med en eftergymnasial påbyggnadsutbildning. Denna påbyggnad ger inte den studerande en färdighet som innebär en annan typ av tjänster än de tjänster som idag finns ute på arbetsmarknaden. Eleverna har att själva söka tjänster efter deras kompetens samt förhandla om löner med arbetsgivarna.

En påbyggnadsutbildning kan dock leda till en kompetenshöjande process som behövs framförallt i den kommunala hemvården med de förändringar som omsorgen står inför, men givetvis även inom sjukvården med kanske en betoning på den tekniskt-medicinska utvecklingen. Påbyggnadsutbildningen kan hjälpa ungdomar att etablera sig på en redan trång arbetsmarknad, dock innebär den stabila yrkesstrukturen en osäkerhet för de studerande att kunna kompenseras för sina studielån.

Exempel på kursplaner – Sjukvård och socialtjänst

Påbyggnadsutbildning – inriktning rehabilitering och habilitering

Gemensamma mål

Utbildningen skall ge möjligheter till fördjupade kunskaper om hur ekonomi, arbetsorganisation, miljö- och kvalitetstänkande utvecklas i arbetsliv och samhälle. Härvid skall den ökade internationaliseringens betydelse och påverkan speciellt belysas. Utbildningen skall även ge möjlighet till att använda modern informationsteknik samt utveckla förmågan att själv söka kunskap och följa kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet. Dessutom skall utbildningen ge möjlighet till utveckling av samarbetsförmåga, problemlösningsförmåga och kritisk bedömning i samband med yrkesutövning.

Efter genomgången utbildning skall eleverna

ha kunskap om vilka ekonomiska samband och faktorer som styr den kommunala hemvården samt ha kunskaper om hur dessa faktorer kan påverkas

ha kunskap om hur olika former av arbetsorganisation påverkar kvalitets- säkring och arbetsmiljö, samt om hur detta bidrar till kompetensutveckling och personligt ansvarstagande

ha insikt i vilka möjligheter och begränsningar den ökade internationaliseringen medför i yrkes- och samhällsliv

kunna använda modern teknik för informationssökning och kommunikation samt som hjälpmedel för dokumentation och information

ha fördjupade kunskaper att i samverkan lösa problem både självständigt och i samverkan med andra samt ha ökad förmåga att kritiskt granska och bedöma omsorgstagares hälsotillstånd och sociala situation.

Mål för yrkesområdet

Utbildningen skall ge möjligheter att förvärva fördjupade kunskaper som fordras för att kunna arbeta självständigt inom den kommunala hemvården. Dessutom skall utbildningen ge kunskaper om arbetsmetoder och arbetsförlopp speciellt inriktat mot de olika boende- och vårdformerna i den kommunala hemvården så att förmågan till analys och åtgärdsförslag grundas på teori och beprövad erfarenhet. Utbildningen skall ge ökade kunskaper om sociala, medicinska, etiska, miljömässiga, serviceinriktade, tekniska och ekonomiska aspekter med tyngdpunkt på kommunal hemvård, speciellt inriktat mot rehabilitering och habilitering av äldre och handikappade boende på kommunens institutioner.

Efter genomgången utbildning skall eleverna

självständigt kunna välja och tillämpa aktuella arbetsmetoder samt kontinuerligt ifrågasätta, analysera och genom åtgärdsförslag bidra till en långsiktig utveckling av yrkesområdet

tillägnat sig de teoretiska kunskaper som erfordras för att inta ett reflekterande förhållningssätt till det praktiska utförandet och kunna tillämpa dessa kunskaper i vården och omsorgen av äldre och handikappade

kunna vårda, behandla samt ge omsorg till äldre och handikappade inom ramen för den studerandes ansvarsområde och kompetens

ha tillägnat sig aktuella teorimodeller för yrkesområdet samt relevanta ämnesteoretiska kunskaper.

Mål för yrkesspecialisering

Utbildningen skall ge möjligheter till specialisering där hög grad av yrkesmässig färdigutbildning kan uppnås. Utbildningen skall ge möjlighet till yrkesmässig användning och tillämpning av fördjupade teoretiska kunskaper, aktuella arbetsmetoder och utrustningar. Dessutom skall utbildningen ge kunskap om hur god kvalitet säkerställs. Utbildningen skall även ge möjlighet att självständigt vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper och ge beredskap för framtida förändringar inom yrket.

Efter genomgången utbildning skall eleverna

kunna utföra arbetsuppgifter på ett yrkesmannamässigt sätt, de skall självständigt kunna vårda och behandla inom ramen för deras kompetens, efter information av arbetsledare

kunna vårda människor med svåra sjukdomstillstånd samt vård i livets slutskede

kunna tillämpa sociala, psykologiska och medicinska teorimodeller och ämnesteoretiska kunskaper

kunna välja, använda, vårda och underhålla aktuella utrustningar, såsom rullstol, specialsängar, olika hjälpmedel för kök och badrum m.m.

kunna arbeta så att omsorgstagarens egna resurser tas till vara samt när så behövs får den hjälp de behöver av såväl personal som tekniska hjälpmedel

kunna arbeta så att de sociala, psykologiska och medicinska kunskaperna fortlöpande vidareutvecklas

vara medveten om hur omvärldsförändringar kan påverka yrket.

Exempel på kursplaner – Turism

Gemensamma mål

Ekonomi	60 tim
Arbetsorganisation	60 tim
Kommunikation	80 tim
Summa	200 tim

Yrkesområde – Turism

Turism	200 tim
Marknadsföring och försäljning	60 tim
Svenska C, SV202	50 poäng
Geografi A, GE201	50 poäng
Engelska B, EN20	40 Poäng

Yrkesspecialisering

Turistservice	200 tim
---------------	---------

Ekonomi 60 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupad kunskap om ekonomins betydelse i företag och samhälle. Den skall ge möjlighet att förstå och tillämpa principer och metoder för ekonomiskt arbete med inriktning mot turismbranschen. Kursen skall också utveckla förmågan till kreativt och metodiskt tänkande i ekonomiska frågor. Den ökande internationaliseringens betydelse och påverkan skall belysas speciellt.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

kunna beskriva huvuddragen i den ekonomiska utvecklingen ur olika perspektiv

ha kunskap om vad som påverkar företagens ekonomiska förhållanden och hur dessa förhållanden kan påverkas

kunna utföra olika arbetsuppgifter i samband med kalkylering, budgetering och bokföring samt kunna göra lönsamhetsbedömningar och ekonomiska analyser

kunna redogöra för lagar, regler och internationella överenskommelser inom området samt ha ökad insikt i etik- och miljöfrågor

kunna formulera, analysera och föreslå lösningar på problem inom området samt kunna använda datorer för ekonomiska tillämpningar.

Arbetsorganisation 60 tim

Mål

Kursen skall ge ökad insikt i vad arbetsorganisation och ledarskap betyder för individ och företag samt skapa förståelse för behovet av kompetensutveckling och eget ansvarstagande. Kursen skall ge kunskaper om kvalitetssäkring, arbetsmiljö, arbetsrätt och avtal med inriktning mot turismbranschen. Den skall också ge möjlighet till fördjupad kunskap om den internationella arbetsmarknaden inom området.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

ha fördjupad kunskap i frågor som rör arbetsmarknad och arbetslivets utveckling ur olika perspektiv

kunna redogöra för huvuddragen i lagar, avtal och internationella överenskommelser inom arbetsrätt och arbetsmiljö

ha fördjupad kunskap om organisations- och ledarskapsteorier och ha insikt om samband mellan människosyn och ledarskap

ha fördjupad kunskap om kvalitetsarbete och metoder för kvalitetssäkring inom området

självständigt och i samverkan med andra kunna formulera, analysera och föreslå lösningar på problem inom området.

Kommunikation 80 tim

Mål

Kursen skall utveckla förmågan att informera och kommunicera på ett effektivt och språkligt korrekt sätt. Den skall ge möjlighet att använda modern informationsteknik, olika källor och hjälpmedel som redskap för kreativ informationshantering. Kursen skall utveckla förmågan att sammanställa, analysera och kritiskt granska informationsmaterial. Den skall också ge ökad insikt i informationsteknikens och internationaliseringens betydelse för samhälle, företag och individ.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

kunna informera och kommunicera på ett effektivt och språkligt korrekt sätt

kunna välja, använda och kritiskt granska vid informationshantering

ha fördjupad kunskap om olika mediers betydelse

kunna använda modern informationsteknik för

ha ökad insikt i internationaliseringens och informationsteknikens betydelse ur

ha utvecklat sin förmåga att använda språket som redskap inom yrkesområdet.

Turism 200 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper för yrken inom turismbranschen. Kursen skall utveckla förmågan att arbeta service- och kvalitetsmedvetet och ge insikt om turistföretagens olika verksamhetsområden och arbetsuppgifter ur olika aspekter.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

kunna redogöra för svensk turismnäring, branschens struktur och branschorganisationer

ha insikt i olika verksamhetsområden, organisation och arbetsuppgifter

inse betydelsen av service- och kvalitetstänkande inom branschen

kunna välja, tillämpa och utveckla metoder för turismområdet

insiktsfullt kunna diskutera verksamheten ur olika aspekter

aktivt informera sig om aktuella inom branschen samt kunna redogöra för tendenser nationellt och internationellt

kunna använda allmänna och branschanpassade datorprogram.

Marknadsföring och försäljning 60 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om marknadsföring och försäljning med utgångspunkt i turistföretagens behov. Kursen skall ge ökad insikt i betydelsen av ett kund- och marknadsorienterat synsätt samt utveckla förmågan att agera kreativt och serviceinriktat utifrån kunders olika behov.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

ha fördjupad kunskap om marknadsföring och marknadskommunikation

kunna definiera målgrupper, målgruppsbehov och genomföra enklare

kunna föreslå marknadsföringsåtgärder utifrån

ha fördjupad kunskap om säljplanering och säljadministration

ha ökad insikt i och kundpsykologi och kunna agera på ett yrkesmannamässigt sätt i

utforma säljstödsmaterial med hjälp av olika tekniker

kunna tillämpa lagar och etiska regler inom området

kunna söka, analysera och använda information från

kunna använda datorn som hjälpmedel i

Turistservice 200 tim

Mål

Kursen skall ge yrkesmässig kompetens för arbete med touristservice inom lokala och regionala turismorganisationer och företag.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

ha god branschkunskap och fördjupad insikt i turismföretagens och

.....
kunna arbeta service- och kvalitetsmedvetet samt systematiskt och metodiskt utföra

kunna informera och kommunicera

kunna planera,, marknadsföra, och utvärdera olika aktiviteter

kunna välja och använda för informationssökning samt välja och använda allmänna och branschanpassade datorprogram

kunna handleda, samarbeta och aktivt ta del av utveckling och förändring inom området

presentera ett väl utfört fördjupningsarbete inom området.

Exempel på kursplaner – omvårdnad

Påbyggnadsutbildning inom Social omsorg och omvårdnad

Gemensamma mål

Arbetsorganisation – kvalitetssäkring – arbetsmiljö	80 tim
Arbetsorganisation – ekonomi	80 tim
Arbetsorganisation – internationalisering	40 tim

Mål för yrkesområde

Social omsorg och omvårdnad inom hemvården	200 tim
--	---------

Mål för yrkesspecialisering

Psykiatriska och sociala vårdproblem – socialt behandlingsarbete	400 tim
--	---------

Kurs: Arbetsorganisation – kvalitetssäkring – arbetsmiljö 80 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om olika arbetsorganisationer och hur dessa påverkar kvalitetssäkring, arbetsmiljö och den egna kompetensutvecklingen och ansvarstagandet.

Kursen skall även ge erfarenhet av och fördjupade kunskaper i att samverka, lösa problem i grupp. Kursen skall dessutom utveckla kunskaper i att kritiskt granska ingångsuppgifter, resultat och information.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha fördjupade kunskaper om organisations- och ledarskapsteorier och insikt om sambandet människosyn och

ha utvecklat sin kunskap om hur ledarskap kan och människor till utveckling, förändring och

ha kunskap om kvalitetssäkring som begrepp och utvecklingen av kvalitetssäkring inom vård och social omsorg ur

ha kunskaper om kvalitetssäkringens utveckling

kunna reflektera över etiska aspekter på kvalitetssäkring

ha kunskap om och färdighet i att analysera en arbetsplats och ge förslag på med beaktande av gällande arbetsmiljölag.

Kurs: Arbetsorganisation – ekonomi 80 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om vilka ekonomiska faktorer och samband som styr verksamhetsområdena inom vård och social omsorg.

Kursen skall ge erfarenhet och kunskaper om att använda modern teknik för informationssökning och kommunikation som hjälpmedel i samband med yrkesutövning.

Efter genomgången kurs skall eleven

inse vikten av verksamhetens ideologi och mål som grund för den ekonomiska organisation som verksamheten har

ha kunskaper om olika företagsverksamheters uppbyggnad

ha utvecklat sin förmåga att utföra ekonomisk planering och uppföljning för det material och de arbetsinsatser som sker inom det egna arbetsområdet

ha kunskap om avtal och organisation i samband med inköp och försäljning

inse vikten av att etik och miljö vid verksamhetens ekonomiska beslut

kunna använda modern teknik för informationssökning och kommunikation

kunna utföra administrativa och ekonomiska arbetsuppgifter inom verksamheten med hjälp av

ha viss insikt i logistiska problem, bedömningar och lösningar

ha viss insikt i de lagar som reglerar företagets redovisning, rapportering och beskattning vilka

ha viss insikt inom marknadsföringsområdet.

Kurs: Arbetsorganisation – internationalisering

40 timmar

Mål

Kursen skall ge insikt i vilka möjligheter och begränsningar den ökade internationaliseringen medför i vård och socialt omsorgsarbete. Kursen skall dessutom ge insikt och förståelse för internationaliseringens betydelse i samhällslivet.

Efter genomgången kurs skall eleven

känna till hur olika valutasamband och betalningsströmmar påverkar den internationella ekonomin och företaget samt ha viss kännedom om internationella handelsblock och dess reglering

kunna göra jämförelser mellan svensk och övrig internationell omvårdnad och social omsorg,

kunna betrakta omvårdnad och social omsorg i ett historiskt och globalt perspektiv

ha kunskap om några andra länders organisation av omvårdnad och omsorgsarbete

ha ökad insikt i etik- och miljöfrågor samt kännedom om internationella överenskommelser inom området.

Kurs: Social omsorg och omvårdnad inom hemvården 200 timmar

Mål

Kursen skall ge möjlighet att förvärva fördjupade kunskaper som fordras för att kunna arbeta självständigt inom sitt ansvarsområde i hemvården. Dessutom skall utbildningen ge kunskaper om arbetsmetoder och arbetsförlopp inom det valda området så att förmågan till analys och åtgärdsförslag grundas på teori och beprövad erfarenhet. Utbildningen skall ge ökade kunskaper om sociala, etiska, miljömässiga, serviceinriktade, tekniska och ekonomiska aspekter med tyngdpunkt på de mest karakteristiska för yrkesområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna självständigt välja och tillämpa aktuella metoder för omvårdnad och omsorgsåtgärder inom hemvården med beaktande av vårdtagare och närståendes integritet och självbestämmande

kunna beskriva, förstå och analysera problem och processer i omvårdnad och socialt omsorgsarbete inom hemvården utifrån

ha fördjupade kunskaper om samhällets stöd och hjälpinsatser enligt gällande hälso- och sjukvårdslagstiftning samt socialtjänstlagstiftning

ha fördjupade kunskaper om och kunna använda, välja och vårda tekniska hjälpmedel inom hemvården

ha kunskap om och kunna använda lämpliga tekniska hjälpmedel för
.....

kunna ge åtgärdsförslag på hur en långsiktig utveckling inom det egna yrkesområdet kan ske.

Kurs: Psykiatriska och sociala vårdproblem – socialt behandlingsarbete 400 timmar

Mål

Kursen skall ge möjlighet till att tillämpa förvärvade specialiserade yrkeskunskaper med utgångspunkt av teoretiska kunskaper och ett kvalitetstänkande. Kursen skall även ge beredskap för utveckling och förändring av framtida yrkesroll.

Efter genomgången kurs skall eleven

på ett självständigt sätt och inom ramen av sitt kompetensområde kunna utföra specifika omvårdnads- och sociala omsorgshandlingar i förhållande till vårdtagarens person, medicinska diagnos, livssituation, vård och boendeform

ha kunskaper om och utvecklat sin förmåga i kontaktmannaskap vad gäller

ha kunskaper om familjearbete inom socialtjänsten

vara orienterad om och behjälplig i socialt behandlingsarbete

ha fördjupade kunskaper om inlärnings- och utvecklingsteorier och reflektera över hur

ha fördjupade ämnesteoretiska kunskaper i psykiatri och geriatrik

ha fördjupade kunskaper om läkemedel och dess administrering

ha kunskap om och utvecklat sin förmåga i att utvärdera den egna och gruppens arbetsmetoder

.....strategier för planering, genomförande och utvärdering av kvalitetsförbättringsprogram

kunna diskutera och reflektera över etiska problem och

vara medveten om hur omvärldsförändringar påverkar yrket

ha kunskap om hur vetenskaplig kunskap kan sökas och kritiskt granskas inom det egna arbetsområdet.

Kommentar:

För att nå målen i kursen yrkesspecialisering bör stora delar av kursen förläggas som arbetsplatsförlagd utbildning med strukturerade studieuppgifter som hjälp för teoretisk reflektion i samband med praktisk yrkesträning. Under den arbetsplatsförlagda utbildningstiden bör den studerande vara knuten till en erfaren handledare samt ha kontinuerlig lärarhandledning.

Exempel på kursplaner – Kall- och varmkökrestaurang

Gemensamma mål

Ekonomi	90 timmar
Informationsteknologi	50 timmar
Internationalisering	30 timmar
Kvalitet	30 timmar

Mål för yrkesområde

Livsmedelskunskap	30 timmar
Nutrition	30 timmar
Mikrobiologi	30 timmar
Metodmatlagning	50 timmar
Specialkost	50 timmar
Kalkylering	60 timmar
Servicekunskap	30 timmar

Mål för yrkesspecialisering

Produktionsmatlagning, kall- och varmkök restaurang	320 timmar
Totalt	800 timmar

Kurs: Ekonomi 90 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om olika ekonomiska styrsystem, ekonomins betydelse i samhälle och företag samt principer och metoder för ekonomiskt arbete inom hotell- och restaurangbranschen. Kursen skall även ge kunskap om olika arbetsorganisationer och ledarskap inom branschen. Kursen skall dessutom ge kunskaper om arbetsrätt.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna beskriva den ekonomiska utvecklingen inom hotell- och restaurangbranschen ur historiskt, nationellt och internationellt perspektiv

kunna redogöra för vad som styr företagens ekonomiska förhållanden samt ha insikt i hur dessa förhållanden kan påverkas

kunna redogöra och utveckla modeller för olika arbetsorganisationer samt ha insikt i ledarskapets betydelse inom branschen

ha insikt i de regler som reglerar förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

.....

Kurs: Informationsteknologi 50 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om datoriseringens och informationsteknologins effekter på företag och individ. Kursen skall även ge färdighet i att använda datorn som redskap för kreativ och effektiv informationshantering. Kursen skall också ge kunskaper för att kunna göra bedömningar och kravspecifikationer inför upphandling av programvara och datorutrustning. Kursen skall dessutom ge kunskaper om färdigheter i att kommunicera med hjälp av olika uttrycksmedel.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna beskriva hur datoriseringen och informationsteknologin påverkat företag och individer inom olika områden

kunna använda olika databaser samt intern och extern informationshantering

kunna ta fram kravspecifikationer inför upphandling av datautrustning och programvara

kunna kommunicera muntligt och skriftligt i olika sammanhang samt med hjälp av tekniska hjälpmedel.

Kurs: Internationalisering 30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om det europeiska samarbetets intentioner och uppnådda mål. Kursen skall också ge fördjupade kunskaper om arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik inom tjänstesektorn ur nationellt och internationellt perspektiv. Kursen skall även ge kunskaper om branschens nationella och internationella arbetsgivar- och fackliga organisationer. Kursen skall dessutom ge kunskaper om olika länders kulturer och religioner och hur dessa skapar möjligheter eller begränsningar i ett samverkansperspektiv.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna beskriva innebörden av det europeiska samarbetet samt de konsekvenser det resulterar i inom hotell- och restaurangbranschen

kunna redogöra för arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken gällande tjänstesektorn inom EU

kunna redogöra för hur branschens nationella och internationell arbetsgivar- och fackliga organisationer fungerar i olika sammanhang

ha kunskap om lagar, konventioner och överenskommelser som slutits inom EU gällande tjänstesektorn

ha kunskap om internationaliseringens möjligheter och begränsningar.

.....
.....
.....

Kurs: Kvalitet 30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om kvalitetstänkandets grundläggande synsätt, som ett medel för konkurrens och utveckling av företag. Kursen skall även ge kunskaper om kvalitetssystem och kvalitetssäkring med inriktning mot tjänstesektorn. Kursen skall också ge kunskap om branschens etik. Kursen skall dessutom ge en fördjupad helhetssyn på arbetsmiljön för individen, företaget och samhället.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för hur bland annat samarbetsförmåga, problemlösningsförmåga, kritisk granskning och kompetensutveckling är delmoment för företagsutveckling

kunna redogöra för kvalitetssystem och kvalitetsstyrning samt produktansvar och produktsäkerhet inom tjänstesektorn

ha insikt i etik- och miljöfrågor samt kunna tillämpa lagar, regler och internationella överenskommelser inom området.

.....
.....

Kurs: Livsmedelskunskap 30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om lika livsmedels uppbyggnad och benägenhet till förändringar utifrån tid, temperatur, miljö samt fysisk och bakteriell påverkan. Kursen skall även ge kunskaper om livsmedels förändringar vid olika beredningsprocesser.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för olika livsmedels uppbyggnad

kunna redogöra för hur livsmedel förändras kvalitetsmässigt under lagring utifrån faktorer som tid, temperatur, miljö samt fysisk och bakteriell påverkan

44 Exempel på påbyggnadsutbildningar

ha kunskap om de förändringar som sker i livsmedel i samband med olika beredningsprocesser.

.....
.....

Kurs: Nutrition 30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om näringsämnenas uppbyggnad, funktioner och egenskaper. Kursen skall även ge fördjupade kunskaper om människokroppens behov av näringsämnen.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för näringsämnenas uppbyggnad

ha kunskap om näringsämnenas funktioner och egenskaper

kunna redogöra för människokroppens behov av näringsämnen för olika grupper och i olika situationer.

.....
.....

Kurs: Mikrobiologi 30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om såväl allmän mikrobiologi som livsmedelsmikrobiologi. Kursen skall även ge fördjupade kunskaper i livsmedelshygien.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för mikroorganismernas systematik samt termer och begrepp inom mikrobiologin

kunna redogöra för mikroorganismernas allmänna livsvillkor och dess ämnesomsättning

kunna redogöra för sjukdomar som överförs genom livsmedel

ha kunskap om livsmedelskonservering

kunna redogöra för innebörden av god livsmedelshygien.

.....
.....

Kurs: Metodmatlagning 50 timmar

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om matlagningens fysik och kemi. Kursen skall även ge fördjupade kunskaper om berednings- och

tillagningsmetoder av livsmedel samt vad som förändras i dessa under olika processer. Kursen skall dessutom ge kunskaper om sensorisk analys av livsmedel.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för de fysiska och kemiska faktorer som ingår i matlagningens grundbegrepp

kunna redogöra för samt tillämpa såväl traditionella som modernare berednings- och tillagningsmetoder

ha kunskaper om förändringar i livsmedel under olika processer

ha kunskap om innebörden av sensorisk analys av livsmedel.

.....
.....

Kurs: Specialkost 50 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om specialkost. Kursen skall även ge kunskaper om kostplanering inom specialkostområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för lämplig kost utifrån olika sjukdomar

kunna anpassa och tillaga specialkost utifrån normalkost

kunna utarbeta matsedlar för specialkost samt näringsvärdesberäkna dem.

.....
.....

Kurs: Kalkylering 60 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om framtagning av kalkyler för kall- och varmköksanrättningar. Kursen skall även ge kunskaper om prissättning av olika produkter inom restaurangföretag.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna ta fram för- och efterkalkyler för kall- och varmköksanrättningar

kunna utföra råvarukostnadsanalys av för-, varm- och efterrätter

kunna redogöra för prissättningsprinciper av olika produkter inom restaurangbranschen.

.....
.....

Kurs: Servicekunskap 30 timmar

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om kundservice och gästpsykologi. Kursen skall även ge fördjupade kunskaper i marknadsföring och säljteknik.

Efter genomgången kurs skall eleven

känna till hur människan uppfattar och tolkar sin omgivning

ha kunskap om hur attityder och värderingar uppstår

ha kunskap om människans olika sätt att kommunicera, verbalt och icke verbalt

ha kunskap om hur marknadsundersökningar genomförs och vilka marknadsföringsåtgärder dessa kan resultera i.

.....

**Kurs: Produktionsmatlagning, kall- och varmkök
320 timmar**

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och färdigheter i de inom ett varm- och kallkök förekommande arbetsuppgifter. Kursen skall även ge fördjupade kunskaper om produktkvalitet och servicegrad samt inköpsrutiner. Kursen skall dessutom ge kunskaper om hur omvärldsförändringar påverkar den egna matkulturen.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna på ett produktionsinriktat sätt planera, förbereda och tillaga förekommande för-, varm och efterrätter samt framställa bröd och bakverk på ett yrkesmässigt sätt under de förhållanden och med de krav som råder i branschen

kunna kvalitetsbedöma och hantera livsmedel på ett professionellt sätt

kunna redogöra för inköpsrutiner

kunna redogöra för hur internationaliseringar har påverkat landets matkultur.

.....

.....

Exempel på kursplaner inom området naturbruk

Påbyggnadsutbildning – Naturbruk

Inledande kommentarer

Inom naturbruket finns många skilda yrkesområden, men de förenas av att alla innebär någon form av bruk och vård av naturresurser som mark, växter, skog, djur och vatten. Yrkesutövningen är praktisk tillämpning av naturvetenskaplig kunskap och måste genomsyras av ekologisk grundsyn och ansvarsfull förvaltning av naturresurser. Lantbruk, skogsbruk och trädgårdsodling är landsbygdsnärningar medan trädgårdsanläggning och -underhåll främst utförs i urbana miljöer som bostadsområden, parker, fritidsanläggningar och kyrkogårdar.

Området domineras av små företag och förvaltningar. En stor del av de yrkesverksamma har därför ekonomiskt ansvar som egenföretagare eller anställda med driftsansvar för hela verksamheter. Särskilt lantbruksföretagen vidgar ofta sin verksamhet till att bli landsbygdsföretag i vid mening. Ekonomi, kommunikation och entreprenörskap är därför centrala kunskapsområden.

Kunskap om mark, växter och djur gäller oberoende av nationsgränser. God yrkesutbildning är därför internationellt gångbar. Genom påbyggnadsutbildningen kan kursdeltagarnas internationella kunskaper och kontaktnät förstärkas.

Under mål för yrkesspecialisering föreslås block av kurser inom de fyra yrkesområdena lantbruk, skogsbruk (främst skogsentreprenad), trädgårdsodling och trädgårdsanläggning. Övriga yrkesområden inom naturbruket berörs ej i detta modellförslag. I förslaget till kursstruktur ingår ett heltäckande kursutbud för de fyra nämnda yrkesområdena, men endast vissa kurser utvecklas fullständigt med förslag till mål och kompetenskrav.

Indelningen i kursblock innebär ej att en viss utbildningsplan måste begränsas till kurser inom blocket. Kombinationer av kurser ur olika block, exempelvis lantbruk – trädgårdsodling eller lantbruk – skog kan ge värdefulla utbildningsprofiler.

Delar av utbildningen skall genomföras på arbetsplats utanför skolan. Det är angeläget att samverkan med näringslivet inte begränsas till primärföretagen inom lantbruk, skogsbruk och trädgård utan också innefattar företag och organisationer inom service, handel, industri och förvaltningar med anknytning till naturbruksområdet.

Kursplanerna är utbildningens byggstenar som skall bindas samman genom en pedagogiskt genomtänkt utbildningsplan. Den föreslagna omfattningen om 800 (klock-)timmar motsvarar ett års heltidsstudier. En sammanhållen utbildning under ett år ger möjligheter som inte fångas in i enskilda kursplaner. Ämnessamverkan och arbete i lärlag, länkning av kurser, temastudier, projektarbeten, studieresor samt erfarenhetsutbyte med yrkeslivet och inom studiegruppen kan skapa helhetssyn, kreativ studiemiljö och värdefulla kontakter för kursdeltagarnas framtida yrkesliv. De är

människor som kommer att ha nyckelroller i utvecklingen av den svenska landsbygden och den urbana miljön.

Gemensamma mål

Ekonomi	80 timmar
Arbetsorganisation och ledarskap	40 timmar
Kommunikation	40 timmar
Internationalisering	40 timmar
Summa	200 timmar

Mål för yrkesområde

Ekologi och naturvård	60 timmar
Naturbrukets ekonomi	60 timmar
Teknik	80 timmar
Summa	200 timmar

Mål för yrkesspecialisering

(alternativa kursblock för resp yrkesområde, kurser ur olika block kan kombineras)

Skogsbruk	400 timmar
Lantbruk	400 timmar
Trädgårdsodling	400 timmar
Trädgårdsanläggning	400 timmar

Kurs: Ekonomi 80 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupad kunskap om ekonomins betydelse i företag och samhälle. Den skall utveckla förmågan att förstå och tillämpa principer och metoder för ekonomiskt arbete med inriktning mot småföretagssektorn. Kursen skall utveckla förmågan till kreativt och metodiskt tänkande i ekonomiska frågor och ge insikt i vad rollen som företagare eller produktionsansvarig i små företag innebär och hur man utvecklas i den rollen.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

kunna beskriva huvuddragen i den ekonomiska utvecklingen och dess drivkrafter

kunna beskriva vad som kännetecknar olika företagsformer och bedöma konsekvenser av val av företagsform

kunna organisera ekonomisystemet i små företag så att det ger ett fungerande redovisnings- och beslutsunderlag

kunna redogöra för villkor och former för kapitalanskaffning och kunna värdera olika finansieringsalternativ

kunna utföra olika arbetsuppgifter i samband med kalkylering, budgetering, bokföring och deklaration samt

känna till utbudet av ekonomiska tjänster riktade mot småföretag och med ledning därav kunna göra avvägning mellan köp av tjänster och egen ekonomihantering

kunna redogöra för huvuddragen i lagstiftningen kring inköp och försäljning och kunna tillämpa

kunna formulera, analysera och föreslå lösningar på problem inom området och kunna använda datorer för

Kurs: Arbetsorganisation och ledarskap 40 tim

Mål

Kursen skall ge ökad insikt i vad arbetsorganisation och ledarskap betyder för individ, grupp och företag och skapa djupare förståelse för behovet av kompetensutveckling och eget ansvarstagande. Kursen skall ge kunskaper om kvalitetssäkring, arbetsmiljö, arbetsrätt och avtal och ge färdighet i praktisk arbetsledning.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

ha insikt om sambandet mellan människosyn och ledarskap

ha utvecklat sin kunskap om hur ledarskap kan stödja och inspirera människor till utveckling,

ha insikt i som har betydelse för att skapa ett gott samarbetsklimat i en grupp eller en organisation

ha fördjupad kunskap om organisations- och ledarskapsteorier samt instruktionsmetodik och kunna tillämpa denna i praktisk arbetsledning

kunna utforma rutiner och arbetsorganisation så att kvalitetssäkring, god arbetsmiljö, delaktighet och kompetensutveckling säkerställs

kunna redogöra för huvuddragen i lagar, avtal och

kunna analysera en arbetsplats ur arbetsmiljösynpunkt och ge förbättringsförslag.

Kurs: Kommunikation 40 tim

Mål

Kursen skall ge överblick över tillgängliga informationskällor inom yrkesområdet och färdighet att använda aktuell informationsteknik. Kursen skall utveckla förmågan att informera och kommunicera på ett effektivt och språkligt korrekt sätt med hjälp av olika uttrycksmedel. Kursen skall ut-

veckla förmågan att kritiskt granska informationsmaterial och bedöma deras värde som kunskapskällor.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

kunna använda och utnyttja för yrkesområdet aktuell teknik för informationssökning och kommunikation

ha utvecklat sin förmåga att verksamt delta i och leda sammanträden och förhandlingar

kunna formulera inom yrkesområdet vanliga skrivna handlingar på

ha fördjupad kunskap om på främmande språk, i första hand engelska.

Kurs: Internationalisering 40 tim

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskap om den globala situationen för livsmedelstillgång och naturresurser, om regler för internationell handel och om hinder och möjligheter för att förbättra u-ländernas situation inom området. Den skall vidare ge kunskap om de internationella regler som är av särskild betydelse för naturbrukets produkter. Kursen skall ge fördjupad kunskap om villkor för arbete och studier utomlands och därigenom främja kursdeltagarnas internationella rörlighet.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

kunna redogöra för huvuddragen i tillståndet för naturresurser i olika regioner i världen och de faktorer som påverkar denna

kunna översiktligt redogöra för de olika handelsblockens regler för

känna till internationella samarbetsorgan inom det egna studie- och yrkesområdet

kunna planera eget arbete eller studier utomlands grundat på fördjupad kunskap om det aktuella landets kultur och yrkesförhållanden.

Kurs: Ekologi och naturvård 60 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om natur och miljö och insikt i konsekvenser av människans verksamhet i naturen.

Kursen skall ge förmåga att analysera miljökonsekvenser av den egna verksamheten och utforma åtgärdsförslag.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

ha kunskap om den biologiska mångfaldens betydelse för landskapet

ha kunskap om kemiska och biologiska processer och kretslopp i ekosystem

kunna analysera och tolka mätdata av vatten-, mark- och luftföroreningar

kunna identifiera olika biotoper och ekosystem och inta ett reflekterande förhållningssätt till vilka åtgärder som bör genomföras eller undvikas

ha kunskap om för naturbruket tillämpliga delar av mikrobiologi, entomologi och zoologi

ha kunskaper om mark, klimat och olika former av markanvändning

ha kunskaper om

ha kunskap om

Kurs: Naturbruksföretagets ekonomi 60 tim

Mål

Kursen skall ge fördjupad kunskap i ekonomi och administration av naturbruksföretag dels genom områdesspecifik tillämpning av generell ekonomi, dels genom fördjupning i avsnitt som är särskilt betydelsefulla för området.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

kunna tolka och tillämpa de lagregler som är förknippade med start av företag inom valt verksamhetsområde

kunna ge förslag på hur ett företag kan finansieras

kunna tolka och tillämpa avtals- och köplagar på

kunna beskriva marknader, marknadskanaler och prisbildningsmekanismer inom

kunna identifiera en marknad för en viss produkt eller tjänst och upprätta en marknadsplan för denna

kunna utforma en drifts- eller affärsplan för ett småföretag och upprätta lönsamhetskalkyler för olika handlingsalternativ

kunna utforma en likviditetsbudget

kunna bedöma styrka, svagheter och risker i ett företags affärsidé och verksamhet

kunna tolka optimeringsmodeller för insatsavkastning och omloppstider inom biologisk produktion

kunna tolka och tillämpa de regler för redovisning och beskattning som är särskilt betydelsefulla inom området

kunna organisera en effektiv ekonomihantering i ett för området typiskt företag eller förvaltning

.....

Kurs: Teknik 80 tim

Mål:

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i att yrkesmässigt utföra underhålls-, demonterings- och monteringsarbete på basmaskiner, produktionsutrustningar och anläggningar.

Kursen skall också ge fördjupad teoretisk kunskap om styr- och regler-teknik samt datorsystem i basmaskiner, produktionsutrustning och anläggningar. Kursen skall ge fördjupad kunskap om betydelsen av service och underhåll för prestanda och ekonomi.

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om säkerhetsföreskrifter och arbetsmiljö. Kursen skall ge möjlighet att vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar i form av ny teknologi och nya forskningsrön.

Efter genomgången utbildning skall deltagaren

Kunna utföra underhålls-, monterings- och demonteringsarbete på basmaskiner, produktionsutrustningar och anläggningar som normalt utförs
.....

kunna tolka konstruktionsritningar

ha kunskap om konstruktionsmaterial och element

kunna analysera fel på basmaskiner, produktionsutrustningar och anläggningar

ha kunskap om funktionen av styr- och regler-teknik och datasystem inom yrkesområdet samt analysera fel på styrsystem

ha fördjupad kunskap om de ekonomiska fördelarna med planerad service och underhåll

kunna arbeta ergonomiskt och med miljöhänsyn

kunna analysera arbetsmiljörisiker och föreslå lämpliga åtgärder
.....
.....

MÅL FÖR YRKESSPECIALISERING

Kurs: Skogsskötsel

Översikt över kursblock för skog

Total omfattning 400 timmar

Kurser

Skogsskötsel (*med som exempel*)
 Skogsuppskattning
 Skogsindelning
 Virkeslära
 Maskinlära (*med som exempel*)
 Avverkningsteknik
 Transportteknik

Mål

Kursen skall ge yrkesmässig kunskap att välja, planlägga och genomföra olika skogsskötselåtgärder. Kursen skall ge insikt och kunskap att analysera åtgärderna ur skogsvårdslagens synpunkt med hänsyn tagen till ägarens ekonomi, samhällets krav samt ståndortens förutsättningar.

Kursen skall även ge möjlighet att självständigt vidareutveckla de yrkesmässiga kunskaperna samt ge beredskap för framtida förändringar.

Efter genomgången utbildning skall kursdeltagaren

kunna välja lämpligt plant- och frömaterial till nya skogsbestånd samt

kunna utföra beståndsvårdande åtgärder

kunna välja

kunna identifiera svampar och insekter m fl skadegörare på skog och virke samt föreslå möjliga åtgärder för att begränsa skadorna

kunna identifiera och analysera kända orsaker till skador på skog och virke på grund av klimat, luft och markföroreningar samt

kunna följa skogsvårds- och naturvårdslagarnas krav vid genomförande av olika skogsskötselåtgärder

kunna tillgodogöra sig ny teknologi och nya forskningsrön för att fortlöpande förnya yrkeskunskaperna.

Kurs: Maskinlära

Mål

Kursen skall ge yrkesmässig kunskap att utföra underhåll och reparation på skogsmaskiner. Kursen skall också ge möjlighet till fördjupade kunskaper om skogsmaskiner och maskinergonomi.

Kursen skall dessutom ge möjlighet att vidareutveckla yrkesmässiga kunskaper samt ge beredskap för framtida förändringar.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna yrkesmässigt sköta service och underhåll på skogsmaskiner

kunna yrkesmässigt utföra reparationer på maskiner, som normalt görs av skogsmaskinföretagare

kunna söka, finna och åtgärda fel, som kan uppträda i styr- och regler samt datasystem i skogsmaskiner

kunna analysera arbetsmiljörisker i

kunna tillgodogöra sig ny teknologi och nya forskningsrön för att

Översikt över kursblock för lantbruk

Kurser

Mark och växter

Odling av avsalugrödor

Odling av grovfoder

Ekologisk odling (*med som exempel*)

Husdjursskötsel

Mjölkproduktion – fördjupningskurs (*med som exempel*)

Svinskötsel – fördjupningskurs

Kommentar till kurserna

Alla kurser ryms inte inom ramen 400 timmar. De kan kombineras i olika konstellationer beroende på kursdeltagarnas kunskapsbehov och produktionsinriktningen i regionen. Kurser ur blocket lantbruk kan också kombineras med kurser ur andra block som skog och trädgårdsodling.

Kurs: Ekologisk odling

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om målen och principerna för ekologisk odling inom naturbruket. Kursen skall utveckla förmågan att planera och genomföra ekologisk odling med hänsyn till produktionsregler, teknik, produktionsekonomi och marknad.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

ha god kännedom om principerna för och förutsättningarna för olika inriktningar inom ekologisk odling

ha god kunskap om produktionsregler för ekologisk odling

ha kunskaper om odlingsteknik vad gäller

kunna planera och upprätta en odlingsplan för ekologisk produktion på en gård

kunna analysera produktionen vad gäller

ha god kunskap om marknaden.

Kurs: Mjolkproduktion – fördjupningskurs

Mål

Kursen skall ge eleven fördjupade kunskaper för att kunna utveckla mjölkobesättningens hälsa, miljö och produktion. Kursen skall ge färdigheter i att bedöma och förbättra besättningens ekonomiska resultat.

Kursen skall ge eleven färdigheter i arbetsledning med tillämpning inom mjölkproduktion.

Efter genomgången kurs skall deltagaren:

kunna leda avelsarbetet i besättningen

kunna upprätta och bedöma en foderstat samt välja

kunna förebygga sjukdomar

kunna planera uppfödning av rekryterings- och slaktdjur

kunna välja lämplig teknisk utrustning till ladugården

kunna bedöma och åtgärda brister i

kunna göra ekonomisk

Översikt över kursblock för trädgårdsodling

Kurser

Mark och växter	125 timmar
Växtmateriallära	25 timmar
Växthusodling	125 timmar
Köksväxtodling, friland	50 timmar
Frukt- och bärodling	45 timmar
Plantskoleskötsel	30 timmar
Totalt	400 timmar

Översikt över kursblock för trädgårdsanläggning

Kurser

- Trädgårdsanläggning, mark och växter (*med som exempel*)
- Trädgårdsanläggning, maskiner
- Rit- och mätteknik, projektering (*med som exempel*)
- Anläggning
- Fördjupningskurser
- Kommunal parkverksamhet
- Kyrkogårdsverksamhet
- Fritidsverksamhet

Kurs: Trädgårdsanläggning, mark och växter

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i markvetenskap och växtkänedom, användning av växtmaterial, kvalitetskrav och provinsernas betydelse.

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i beskärning av träd och buskar samt barrväxter. Kursen skall ge fördjupade kunskaper i anläggning och skötsel av olika typer av grönytor.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

självständigt kunna bedöma för växtetablering och dra slutsatser om för markvård, dränering, bevattning, bearbetning och växtval

kunna identifiera ett utökat växtmaterial och ange lämpligt användningsområde

kunna redogöra för aktuella kvalitetskrav och provinsernas betydelse

kunna föreslå lämpliga beskningsåtgärder med hänsyn till

kunna redogöra för anläggning och skötsel av olika typer av grönytor.

Kurs: Rit- och mätteknik, projektering

Mål

Kursen skall ge fördjupad kunskap i mätteknik tillämpad i markbyggnadsprojekt. Kursen skall ge grundläggande kunskap i mängdberäkning och massberäkning.

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i ritteknik och vilka hjälpmedel som används i samband med upprättande av anbudsunderlag för markbyggnadsprojekt så att deltagaren kan upprätta handlingar i samband med anläggandet av mindre markbyggnadsprojekt.

Efter genomgången kurs skall deltagaren

kunna redogöra för olika mätinstruments funktion och användning

kunna utföra planmätning med ortogonal och polär teknik

kunna utföra olika

kunna utföra

kunna använda koordinater och utföra beräkningar för utsättningsdata

kunna utföra massberäkningar med olika metoder

kunna använda de rithjälpmedel som krävs för att upprätta handlingar för ett mindre markbyggnadsprojekt

kunna översiktligt redogöra för de datasystem som används för projektering på ett arkitektkontor

kunna redogöra för

ha kunskaper om

kunna upprätta markbyggnadsplan, planteringsplan, enklare detaljritningar samt arbetsbeskrivning enligt AMA.

Exempel på kursplaner inom transportområdet**Påbyggnadsutbildning – Transportledning**

Ämne	Kurs	Timmar
<i>Gemensamma mål</i>		
Företagsekonomi	Arbetsorganisation och utveckling	90
Informationsteknologi	Grundläggande informationsteknik	50
Internationaliseringskunskap	Internationella samverkansformer	30
Kvalitetsstyrning	Kvalitetssäkring	<u>30</u>
		200
<i>Mål för yrkesområde</i>		
Författningskunskap	Transportsektorns olika regler	60
Informationsteknologi	Information och kommunikation	70
Transportteknik	Transportlära	<u>70</u>
		200
<i>Mål för yrkesspecialisering</i>		
Företagsekonomi	Transportekonomi	60
Transportteknik	Transportledning	<u>340</u>
		400
TOTALT		800 timmar

Ämne: Företagsekonomi**Kurs: Arbetsorganisation och utveckling****90 timmar****Mål**

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om arbetsorganisationens betydelse i företag och samhälle. Kursen skall vidare utveckla förmågan att förstå och tillämpa principer om organisationsformer och ekonomiskt arbete med inriktning mot aktuell verksamhet samt hur organisatoriska och ekonomiska samband är kopplade till olika lagstiftningar om marknadsföring och konkurrens samt betydelsen av de personliga, sociala och psykologiska förlopp som påverkar verksamheten.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha fördjupad kunskap om arbetsmarknad, arbetsmarknadspolitik och arbetsmiljö

kunna bygga upp olika modeller för arbetsorganisation baserade på

.....

kunna analysera hur informationsflöden och olika slag av agerande mellan ledningsfunktion, enskilda, grupper och kunder ekonomiskt kan påverka ett företags konkurrensförmåga inom aktuellt verksamhetsområde

ha fördjupad kunskap om arbetsorganisationens betydelse vid uppbyggnad av kvalitetssystem och kvalitetsstyrning samt produktansvar och produkt-säkerhet

.....

Ämne: Informationsteknologi

Kurs: Grundläggande informationsteknik

50 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskap om datoriseringens och informationsteknologins effekter på samhälle, företag och individ. Kursen skall även ge färdighet i att använda datorn som redskap för kreativ och effektiv informationshantering.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för hur olika IT-strategier och datoriserade informationsflöden kan påverka

kunna kommunicera med olika datoriserade informationssystem

kunna redogöra för principerna om hur olika systemlösningar inom materialadministration fysiskt kan styra och ekonomiskt administrera olika produktflöden inom och mellan företag

kunna förstå värdet av att ekonomiskt, behovs- och effektivitetsmässigt kunna värdera olika systemlösningar för informations- och styrflöden

kunna förstå vikten av att utveckla strategier för att uppdatera informationssystem och flöden som ett led i ett företags konkurrenskraft

kunna förstå

vara orienterad om huvuddragen i datalagstiftningen samt

Ämne: Internationaliseringskunskap

Kurs: Internationella samverkansformer

30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om olika globala rättssystem, handels- och arbetsmarknadsöverenskommelser och olika grundläggande regelsystem för handel och kommunikationer. Kursen skall även ge kunskaper om olika

länders kulturer och religioner och hur detta kan skapa såväl möjligheter som hinder i umgänget mellan olika länder och dess befolkningar.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha insikt i hur olika länders lagstiftningar, regelsystem, kulturer och förbund påverkar handel och arbetsmarknader samt sociala och ekonomiska relationer

kunna söka källor och system för information om olika internationella frågor samt

ha insikt i hur internationella kontakter i yrkeslivet kräver kompetensutveckling utöver det nationella för att bibehålla och utveckla nya affärsrelationer

vara orienterad om

ha grundläggande kunskap om EU:s lagar,

Ämne: Kvalitetstyrning

Kurs: Kvalitetssäkring 30 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper om kvalitetstänkandets grundläggande synsätt som ett medel för den enskildes och företags möjlighet till utveckling och konkurrensförmåga. Kursen skall även ge kunskaper om hur olika former av arbetsorganisation påverkar kvalitetssäkring och arbetsmiljö samt ställer krav på personligt ansvarstagande och medverkan i kompetensutveckling.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskap om kvalitetssäkring som begrepp och utveckling av kvalitetssäkring inom det transporttekniska området

ha fördjupade kunskaper om att samverka inom ett företag, viljan att gemensamt lösa problem och utveckla olika arbetsituationer, värdera information och bedöma ingångsvärden och produktionsresultat, skapar förutsättningar för en god social och kvalitetsinriktad arbetsmiljö.

ha insikt i och redovisa exempel på eftermarknadens problem och ställningstaganden vid brister i produktkvalitet och avtalsåtaganden

kunna ge exempel på hur dokumentationer för

ha ökad insikt i olika metoder för att styra materialflödet från leverantör till slutlig mottagare utifrån ekonomiska-, tekniska-, kvalitets- och miljökrav

ha kunskaper om

.....

.....

Ämne: Informationsteknologi

Kurs: Information och kommunikation 70 timmar

Förkunskapskrav: Grundläggande informationsteknik

Mål

Kursen skall ge kunskaper i att använda, analysera och utveckla olika datorstödda styr- och informationssystem inom transportföretag samt kunna utveckla och använda visuella hjälpmedel vid olika presentationer av information. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper i pedagogik, presentationsteknik, arbetsledning, förhandlings- och sammanträdesmetodik samt kundrelationsfrågor. Kursen skall också utveckla förmågan att göra bedömningar och kravspecifikationer inför upphandling av programvaror och datorutrustningar.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna ekonomiskt och prestationsmässigt utvärdera olika datorutrustningar och programvaror samt

kunna utveckla och ekonomiskt bedöma vilken konkurrenskraft som kan vinnas genom kvalitetssäkrade informationssystem

kunna utveckla metoder och system för dokumentationer i

kunna utveckla den egna förmågan

kunna framställa informationsmaterial och dokumentationer inför sammanträden och andra informationstillfällen

kunna leda

kunna utöva arbets- och transportledning av fordon med personal med hjälp av datoriserade styrsystem i relation till olika kundkategorier

kunna söka information på olika datoriserade nätverk och utveckla förmågan att omsätta, strukturera och värdera informationen till den egna arbetssituationen

.....

.....

Ämne: Författningskunskap

Kurs: Transportsektorns olika regler 80 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper i att systematiskt kunna införskaffa och utnyttja de olika lagar, förordningar och andra regler som av olika myndigheter har beslutats att omfatta olika slag av transportarbeten. Kursen skall även ge kunskaper i de grundläggande juridiska frågor som berör yrkesmässig tra-

fiks bedrivande samt hur framställningar, överklagningar och uppvaktningar kan hanteras mot olika samhälleliga organ.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna förstå innebörden av olika avtal

vara orienterad om den lagstiftning som gäller för

kunna tillämpa de regler som stadgas i yrkestrafiklagstiftningen

vara orienterad om

kunna redogöra för huvuddragen i arbetsmiljö- och miljölagstiftningen som är generella och som berör transportsektorn

kunna redogöra för vilka bokförings- och skatteregler som berör den direkt operativa ledningen av ett transportföretag

kunna redogöra för de försäkringar och grundläggande krav som

kunna identifiera, bearbeta, planera och samverka med olika instanser om olika frågor som regleras i lagar, förordningar, föreskrifter och andra dokument som berör förare, trafiks bedrivande, fordon, last och miljö

kunna tillämpa reglerna för

.....

Ämne: Transportteknik

Kurs: Transportlära 50 timmar

Mål

Kursen skall ge övergripande kunskaper om samhällets olika kommunikationssystem och transportflöden. Kursen skall även ge kunskaper om vägtrafikens olika marknader, yrkestrafikens samhällsfunktioner samt hur politiska beslut påverkar såväl handel som nationella och internationella transporter.

Efter genomgången kurs skall eleven

vara orienterad om samhällets olika kommunikationssystem och hur utvecklingen av olika informationssystem sammanlänkas med handel, produktion och transporter

vara införstådd med hur politiska beslut kan

vara orienterad om yrkestrafikens

kunna redogöra för olika kvalitetsmodeller inom gods- och persontransporter i relation till en konkurren utsatt marknad.

Ämne: Företagsekonomi

Kurs: Transportekonomi 60 timmar

Mål

Kursen skall ge kunskaper i transportekonomi som i första hand krävs för att fullgöra arbetsuppgifter som transportledare. Kursen skall även ge kunskaper i ekonomisk kalkylering integrerad med datorstöd. Kursen skall även avhandla ekonomiska flöden genom internationell handel och hur transporter omfattas av detta.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna utföra olika arbetsuppgifter i samband med kalkylering, budgetering och bokföring samt kunna

kunna formulera, analysera och lösa problem inom området och kunna använda datorer för ekonomiska tillämpningar

redogöra för vad som påverkar ett transportföretags ekonomiska förhållanden samt ha insikt i

kunna kalkylera med beaktande av materialadministrativa och transporttekniska sammanhang och förutsättningar

kunna utföra kostnadskalkyler som ligger till grund för att utforma olika kundofferter/transportavtal samt förhandla med kunder

kunna lägga förslag på olika materialadministrativa styr- och ekonomiska modeller som

kunna redogöra för

kunna utföra transportledning och transportförsäljning med lönsamhetsbedömning och totalekonomiskt resultat i företag.

Ämne: Transportteknik

Kurs: Transportledning 340 timmar

Mål

Kursen skall ge de kvalificerade yrkeskunskaper som krävs för att utöva transportledning inom ett transportföretag. Kursen skall även ge kunskaper om hur omvärldsförändringar och marknadens utveckling ställer krav på en kompetensutveckling i yrket. Kursen skall även beakta hur kvalitetskrav påverkar konkurrens och olika företags utvecklingsmöjligheter.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha fördjupad insikt i transportbranschens olika etik-, miljö- och återvinningsfrågor samt kunna tillämpa lagar, regler och internationella överenskommelser inom området

kunna redogöra för hur marknaden för godstransporter är strukturerad

64 Exempel på påbyggnadsutbildningar

kunna utföra transportledning av olika slag av transporter och dess specialinslag

kunna finna och utvärdera information om olika fordon och olika utrustningar och bedöma

kunna förstå och redogöra för drifts- och underhållsfrågor som ett kvalitets- och ekonomiskt konkurrensmedel

kunna leda personal i

kunna lägga upp modeller för olika arbetsorganisationer och entreprenaduppdrag

kunna genomföra olika analyser, kalkyleringar och genomförandemodeller av olika markarbeten med beaktande av aktuella regler

.....

Övriga påbyggnads- utbildningar

NATIONELLT FASTSTÄLLDA

Statens skolverks författningssamling

Skolverket

Skolverkets föreskrifter om påbyggnadsutbildningen Elinstallation – Allmän behörighet inom kommunal vuxenutbildning

SKOLFS 1995:1

Utkom från trycket
den 15 februari 1995

1995-01-05

Med stöd av 1 kap. 5 § andra stycket samt 6 § sista stycket, 3 kap. 9 § första stycket och 4 kap. 6 § andra stycket förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning föreskriver Skolverket följande.

1 § Påbyggnadsutbildningen Elinstallation – Allmän behörighet avser att ge eleverna den kompetens som motsvarar kraven i gällande författning avseende Allmän behörighet för alla elinstallationsarbeten (AB, ABL och ABH).

2 § För utbildningen skall tillämpas timplan enligt bilaga 1, kursplaner enligt bilaga 2 och betygskriterier enligt bilaga 3 till dessa föreskrifter.

3 § Som förkunskapskrav för utbildningen skall gälla slutbetyg från fullständig gymnasieutbildning inom elprogrammet gren installation eller motsvarande kunskaper, samt kurs Matematik B. Dessutom skall som förkunskapskrav gälla 2 års praktik inom starkströmsområdet varav minst 1 års installationsarbete under ledning av behörig installatör.

4 § Matematik B kan erbjudas inom ramen för en sammanhållen påbyggnadsutbildning.

För kurs Matematik B gäller gymnasieskolans betygskriterier.

Dessa föreskrifter träder i kraft den dag då föreskrifterna enligt uppgift på dem utkom från trycket i SKOLFS. De får dock tillämpas på kurser som påbörjats efter den 10 januari 1995.

ULF P. LUNDGREN

Dan Fagerlund

Timplan

Bilaga 1

Kurser	Undervisningstid i timmar om 60 minuter
– Elanläggning/Energisystem	80
– Elkraftsystem	100
– Elmaskiner/Drivsystem	90
– Författningskunskap	40
– Miljö- och säkerhetskunskap	40
– Teknologi – elinstallation	50
Summa timmar	400

Ämne: Elanläggning/Energisystem
Kurs: Elanläggning/Energisystem

SKOLFS 1995:1
Bilaga 2

Mål

Kursen skall ge en orientering om den globala energisituationen samt miljökonsekvenser av energiproduktion och energikonsumtion. Kursen skall även ge kunskaper om elproduktion, elöverföring och elkonsument i Sverige ur teknisk, ekonomisk, social och miljöteknisk synvinkel.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskaper om vanliga typer av konventionella och alternativa energisystem samt deras arbetsprinciper, miljöpåverkan och produktionsförutsättningar

kunna utföra energi- och effektberäkningar samt förlustberäkningar i fråga om olika elproduktionssystem

kunna redogöra för huvuddragen i svenska elproduktions- och elöverföringssystem

ha kunskaper om dels elkonsumentmönster och elbelastningar vid olika årstider och vid olika tider på dygnet och i veckan, dels fördelning av elkonsument och elbelastningar på olika typer av förbrukning

kunna begrepp som maximieffekt, timmedelvärde, varaktighet, sammanlagring och utnyttjandefaktor samt kunna utföra enkla beräkningar med hjälp av dessa

ha kunskaper om nätstationers uppbyggnad och olika skyddsfunktion samt kunna utföra kortslutnings- och jordslutningsberäkningar

ha kunskaper om överspänningars uppkomst och överspänningsskydd

känna till olika typer av friledningar och kablar samt kunna dimensionera enkla nät

känna till olika typer av linjemodeller samt kunna välja metod/modell och utföra spänningsfalls- och faskompenseringsberäkningar

känna till högspänningstaxans uppbyggnad och motiven för dess utformning samt kunna jämföra olika taxa- och abonnemangsalternativ.

Ämne: Elkraftsystem
Kurs: Elkraftsystem

SKOLFS 1995:1
Bilaga 2

Mål

Kursen skall ge kunskaper om elkraftprojektering vad gäller elinstallationer för kraft och belysning samt kunskaper om elektrisk schemaritning. Kursen skall ge grundkunskaper om olika typer av lokala strömförsörjningsanläggningar samt informera om begreppet elmiljö. Kursen skall även ge grundkunskaper om styr- och övervakningssystem för elkraftdistribution samt informera om metoder för drift och underhåll av elkrafttekniska utrustningar.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskaper om elkraftprojektering innefattande kravspecifikationer, dokumentation, metoder för upphandling samt entreprenadjuridik

efter givna anvisningar och förutsättningar kunna genomföra erforderliga konstruktionsberäkningar samt upprätta fullständiga entreprenadhandlingar för elinstallation av kraft- och belysningsanläggningar inklusive elvärme i bostadshus

ha kunskaper om gällande regler och standarder för elschemaritningar utförande samt för givna objekt kunna upprätta elscheman med tillhörande dokumentation

ha grundläggande kunskaper om uppbyggnad och funktion hos utrustningar för reservkraft och avbrottsfri kraft

ha kännedom om hur magnetiska och elektriska fält samt olika typer av elstörningar inverkar på elutrustningars funktion samt på människans elmiljö

ha grundläggande kunskaper om uppbyggnad och funktion hos styr- och övervakningssystem för elkraftdistribution med inriktning på reläskyddssystem, mätsystem, fjärrkontrollsystem och datoruppbyggda kontrollanläggningar

ha kännedom om metoder och arbetsformer för drift och underhåll av eltekniska utrustningar.

Ämne: Elmaskiner/Drivsystem
Kurs: Elmaskiner/Drivsystem

SKOLFS 1995:1
Bilaga 2

Mål

Kursen skall ge kunskaper om uppbyggnad och funktion hos de vanligaste elmaskinerna, samt deras användning i olika typer av motordrivsystem. Kursen skall även ge kunskaper om kraftelektronik och dess tillämpning i olika typer av elkraftsystem samt översiktliga kunskaper om gällande normer och standarder inom elmaskinområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskaper om uppbyggnad, funktion och användning av krafttransformatorer, samt kunna genomföra beräkningar på tillämpningsproblem

ha kunskaper om mättransformatorers och småtransformatorers funktion och användning

ha kunskaper om roterande växel- och likströmsmaskiners uppbyggnad, funktion och användning, samt kunna genomföra beräkningar på tillämpningsproblem

ha kunskaper om kraftelektroniska komponenters funktion och användningsområden

ha kunskaper om uppbyggnad, funktion och användning av de strömriktare som förekommer vid olika former av elmaskindrift, samt kunna genomföra beräkningar på tillämpningsproblem

ha övergripande kunskaper om förekommande typer av elektriska drivsystem samt de utrustningar för skydd och övervakning som erfordras

ha översiktliga kunskaper om småmotorer och olika typer av specialmotorer, samt deras användning

med utgångspunkt från givna anvisningar och förutsättningar kunna genomföra sådana beräkningar och bedömningar av utrustningsdata som erfordras vid val av lämpliga drivsystem

kunna utföra uppkopplingar och mätningar på elektriska maskiner och drivsystem, samt genomföra analyser av mätresultat och sammanställa rapporter

ha kunskaper om gällande standarder och normer inom elmaskinområdet.

Ämne: Författningskunskap el
Kurs: Författningskunskap el

SKOLFS 1995:1
Bilaga 2

Mål

Kursen skall ge kunskaper om lagstiftning och föreskrifter som gäller i Sverige och andra länder om elproduktion, elöverföring, elinstallation, elkonsument och elunderhåll. Kursen skall därmed också ge kunskaper om de föreskrifter som gäller i fråga om behörighet för elinstallationsarbete. Kursen skall även ge kunskaper om arbetarskydds-, bygg- och brand-skyddsföreskrifter av betydelse för eltillämpningar.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna tillämpa aktuella starkströmsföreskrifter

känna till vilka olika typer av tillstånd/domar som krävs för olika elanläggningar

kunna söka och tolka aktuell svensk och internationell standard av betydelse för eltillämpningar

kunna i detalj diskutera och beskriva person- och egendoms- samt funktions-säkerhet i elanläggningar

ha översiktliga kunskaper om skillnader mellan svenska föreskrifter och de andra nordiska ländernas föreskrifter inom elområdet

ha översiktliga kunskaper om pågående EG-harmonisering inom elområdet.

Ämne: Miljö- och säkerhetskunskap
Kurs: Miljö- och säkerhetskunskap

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om ekologiska samband samt ge kännedom om konsekvenserna av miljöförstörande verksamhet. Kursen skall utveckla elevernas förmåga att inse och förstå de konsekvenser för människa och miljö som produktion och distribution av energi innebär. Kursen skall även ge kunskaper om lämplig utformning av arbetsplatser samt om gällande lagstiftning och rekommendationer på miljö- och arbetarskyddsområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

**SKOLFS 1995:1
Bilaga 2**

ha kunskaper om energiomvandling och olika energikällors miljömässiga för- och nackdelar

ha kännedom om hur miljökonsekvensbeskrivningar används för att definiera effekterna av en miljöpåverkan

ha kunskaper om den svenska miljölagstiftningen

ha kännedom om olika gränsvärden inom miljöområdet samt tekniska åtgärder för att minska utsläppen i luft och vatten, d. v. s. reningsteknik

ha översiktliga kunskaper om olika typer av miljötekniska mätmetoder

ha grundläggande kunskaper om hälsorisker vid mekanisk, kemisk och elektromagnetisk påverkan

ha kunskaper om arbetsmiljöns betydelse för hälsan och välbefinnandet

ha kunskaper om arbetarskyddets organisation och lagstiftning

kunna diskutera och beskriva person- och egendoms- samt funktions-säkerhet i anläggningar och apparater

ha kunskaper om vad lekmän får byta och ändra i olika typer av apparater och anläggningar.

Ämne: Teknologi

Kurs: Teknologi – elinstallation

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om mekanik, hållfasthetslära och maskinlära. Kursen skall dessutom ge kunskaper i tillämpning av matematiska begrepp för elinstallationsområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna beräkna sidor och vinklar i godtyckliga trianglar med trigonometri och pythagoras sats

förstå hur enhetscirkeln används för att visa trigonometriska samband och ge fullständiga lösningar till enkla trigonometriska ekvationer

kunna utföra grafisk addition och subtraktion av vektorer och kunna rita grafer till trigonometriska funktioner

kunna förstå och tillämpa jämviktsbegreppet för plana kraftsystem samt utföra beräkningar och grafiska lösningar

**SKOLFS 1995:1
Bilaga 2**

kunna redogöra för olika rörelseformer samt samband mellan rörelsemängd, krafter och energi

kunna utföra hållfasthetsberäkningar för enkla statiskt bestämda konstruktionselement med tillämpning av elasticitetsteori

känna till viktiga materialegenskaper och materialets betydelse för funktion, kvalitet, tillverkning och destruktion

kunna använda dator för informationssökning, ritnings- och beräkningsarbete och för framställning av testprotokoll och rapporter samt för hantering av yrkesspecifik programvara.

Ämne: Elanläggning/Energisystem

Kurs: Elanläggning/Energisystem

Bilaga 3

Godkänd

Eleven har insikter i den globala energisituationen och i miljökonsekvenser av energiproduktion och energikonsumtion.

Eleven redogör på en godtagbar nivå för elproduktion, elöverföring och elkonsument i Sverige ur teknisk, ekonomisk, social och miljöteknisk synvinkel.

Eleven utför inom området vanligen förekommande beräkningar och väljer härvid självständigt formler och storheter. Med utgångspunkt i gjorda beräkningar kan eleven utföra vissa analyser och dra slutsatser samt redovisa dessa på en godtagbar nivå.

Eleven använder relativt självständigt olika hjälpmedel för att inhämta nödvändig information inom ämnesområdet.

Ämne: Elkraftsystem

Kurs: Elkraftsystem

Godkänd

Eleven har insikter i elkraftprojektering vad gäller elinstallationer för kraft och belysning och god insikt i elektrisk schemaritning.

Eleven upprättar med ringa handledning fullständiga entreprenadhandlingar samt scheman och övrig dokumentation.

Eleven redogör på en godtagbar nivå för lokala strömförsörjningsanläggningars uppbyggnad och funktion.

Eleven utför relativt självständigt inom området vanligt förekommande beräkningar och väljer härvid självständigt formler och storheter. Med utgångspunkt i gjorda beräkningar utför eleven vissa analyser och kan dra slutsatser samt utföra en godtagbar redovisning av dessa.

Eleven använder relativt självständigt olika hjälpmedel för att inhämta nödvändig information inom ämnesområdet.

**SKOLFS 1995:1
Bilaga 3**

Ämne: Elmaskiner/Drivsystem

Kurs: Elmaskiner/Drivsystem

Godkänd

Eleven har insikter i uppbyggnad, funktion och användningsområden för vanliga elmaskiner.

Eleven har även insikter i kraftelektronik och elektronikens tillämpningar i elkraftsystem.

Eleven redogör på en godtagbar nivå för uppbyggnad, funktion och användning av olika transformator typer och strömriktare samt för skydds- och övervakningsutrustningar.

Eleven utför inom området vanligt förekommande beräkningar och väljer härvid självständigt formler och storheter.

Eleven utför relativt självständigt analyser av mätresultat och sammanställning av rapporter.

Eleven använder relativt självständigt olika hjälpmedel för att inhämta nödvändig information inom ämnesområdet

Ämne: Författningskunskap – el

Kurs: Författningskunskap – el

Godkänd

Eleven har insikter i lagar och föreskrifter, både nationella och internationella, gällande elproduktion, eldistribution, elinstallation och elkonsumtion samt har goda insikter i föreskrifter gällande behörighet för elinstallationsarbete.

Eleven redogör för och tillämpar på en godtagbar nivå aktuella starkströmsföreskrifter och övriga föreskrifter som är av betydelse vid elanläggningar.

Eleven använder och tolkar relativt självständigt olika hjälpmedel för att inhämta nödvändig information inom ämnesområdet.

Ämne: Miljö- och säkerhetskunskap
Kurs: Miljö- och säkerhetskunskap

SKOLFS 1995:1
Bilaga 3

Godkänd

Eleven har insikter i ekologiska samband och i konsekvenserna av miljöstörande verksamhet.

Eleven redogör på en godtagbar nivå för olika effekter som uppstår vid produktion och distribution av energi.

Eleven återger grundläggande miljölagar och föreskrifter som reglerar verksamheten inom området.

Eleven använder relativt självständigt olika hjälpmedel för att inhämta nödvändig information inom ämnesområdet.

Ämne: Teknologi
Kurs: Teknologi – elinstallation

Godkänd

Eleven har insikter i begrepp, lagar och metoder.

Eleven löser uppgifter i vilka problemformuleringen är klart definierad, t. ex. trigonometriska funktioner och kan med stöd behandla problemställningar av olika svårighetsgrad och art.

Eleven har grundläggande insikter i hållfasthetslära och löser kända standardproblem för vanliga belastningsfall.

Eleven har insikt om egenskaper hos vanliga material och kan förklara sambandet mellan materialegenskaper, tillverkning och funktion.

Eleven redovisar med visst stöd tankegången och bearbetningen vid lösning av olika problem och använder därvid ett acceptabelt uttryckssätt.

Statens skolverks författningssamling

Skolverket

Skolverkets föreskrifter om påbyggnadsutbildningen Ambulanssjukvård inom kommunal vuxenutbildning

SKOLFS 1995:29

Utkom från trycket
den 14 juli 1995

1995-05-15

Skolverket föreskriver följande med stöd av 1 kap. 5 § andra stycket samt 6 § tredje stycket, 3 kap. 9 § första stycket och 4 kap. 6 § andra stycket förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning.

1 § Påbyggnadsutbildningen Ambulanssjukvård inom kommunal vuxenutbildning avser att ge den kompetens som motsvarar grundläggande yrkeskrav för ambulanssjukvård.

2 § För utbildningen skall tillämpas timplan enligt bilaga 1, kursplan enligt bilaga 2 och betygskriterier enligt bilaga 3 till dessa föreskrifter.

3 § Som förkunskapskrav för utbildningen skall gälla fullföljd gymnasieutbildning inom Omvårdnadsprogrammet, innefattande kursen Omvårdnad – akutsjukvård eller motsvarande kunskaper samt 1 års yrkeserfarenhet från omvårdnad eller social omsorg, B-körkort och simkunighet.

4 § Kursen Omvårdnad – akutsjukvård kan erbjudas inom ramen för en sammanhållen påbyggnadsutbildning. För denna kurs gäller gymnasieskolans betygskriterier och betygssättning.

Timplan

Bilaga 1

	Timmar
Ambulanssjukvård A	220
Ambulanssjukvård B	80
Ambulanssjukvård C	100
Summa timmar	400

Ämne: Ambulanssjukvård
Kurs: Ambulanssjukvård A

SKOLFS 1995:29
Bilaga 2

Mål

Kursen skall utveckla elevens kunskaper i grundläggande ambulanssjukvård där tonvikten skall läggas på handlingsberedskap, bemötande och omvårdnad av person med akut skada eller insjuknande. Kursen skall också ge kunskaper i ambulanssjukvårdens organisation och verksamhet.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna medverka i omvårdnad av patient med akut skada eller sjukdom utifrån fysiska, psykiska, sociala och kulturella perspektiv, såväl på hämtningsplats som i ambulans

kunna observera och medverka i undersökning och behandling samt vårda och rapportera vid akut skada eller insjuknande, förlossning, omhändertagande av barn samt vid intoxikationer

kunna utföra avancerad första hjälp

kunna kommunicera och intervjua patienter och närstående samt förstå och hantera traumatiska reaktioner vid akut insjuknande

känna till de vanligast förekommande läkemedlen för bruk inom ambulanssjukvården, deras verkningsätt, biverkningar och användningsområden samt betydelsen av observationer och rapportering av reaktioner på tillförda läkemedel

kunna beskriva människans organsystem med tonvikt på vitala funktioner

kunna använda hygieniska arbetsmetoder och förstå vikten av god sjukvårdshygien

kunna samarbeta och samverka inom sjukvården och angränsande verksamheter samt förstå betydelsen av uppföljningsarbete

kunna tillämpa ambulanssjukvårdens lagar och författningar samt kunna utföra dokumentation och journalhantering

känna igen dödstecken och kunna delta i omhändertagande efter döden.

Ämne: Ambulanssjukvård
Kurs: Ambulanssjukvård B

SKOLFS 1995:29
Bilaga 2

Mål

Kursen skall utveckla elevens kunskaper i ergonomi, medicinsk och teknisk utrustning med beaktande av gällande säkerhetsbestämmelser. Kursen skall även ge kunskaper om ambulansfordonet, dess utrustning och framförande.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna lyfta och förflytta en bår med beaktande av patients och egen säkerhet och hälsa

kunna hantera olika typer av bårar med hänsyn till patienters behov

kunna använda olika kommunikationsutrustningar med särskild tonvikt på uppbyggnad, funktion och säkerhet

kunna läsa karta samt ha kunskaper om databaserad navigation

kunna använda vanligt förekommande medicinsk och teknisk utrustning med beaktande av gällande säkerhetsföreskrifter

känna till ambulansens fordonstekniska uppbyggnad

kunna lagar och förordningar som styr vägburen trafik inklusive framförande av utryckningsfordon

kunna diskutera attityder och värderingar i framförande av fordon vid utryckningskörning

Ämne: Ambulanssjukvård
Kurs: Ambulanssjukvård C

Mål

Kursen skall utveckla elevens kunskaper i omvårdnad vid större olyckor, katastrofer och masskadesituationer samt ge fördjupade kunskaper om ambulanssjukvårdens organisation och verksamhet i händelse av katastrof, kris och krig.

Efter genomgången kurs skall eleven

**SKOLFS 1995:29
Bilaga 2**

kunna delta i ambulanssjukvårdens arbete som ledningsambulans

kunna prioritera, sortera och omhänderta patienter på skadeplats vid större olyckor, katastrofer och masskadesituationer

kunna redogöra för organisation, beredskap och verksamhet av ambulanssjukvårdens och samhällets övriga räddningsverksamheter vid stora olyckor, katastrofer och masskadesituationer

kunna samarbeta och samverka med polis och övrig räddningstjänst

kunna redogöra för organisation, beredskap och omhändertagande av personer vid olyckor med joniserande strålning, farligt gods/kemiska olyckor samt olyckor som ställer stora krav på smittskyddsberedskap

kunna redogöra för sjukvårdens och ambulanssjukvårdens organisation, beredskap och verksamhet i händelse av kris och krig samt kunna beskriva totalförsvarets uppgift och organisation

ha kännedom om forsknings- och utvecklingsarbete inom ambulanssjukvården – såväl nationellt som internationellt.

Betygskriterier – Ambulanssjukvård A

Bilaga 3

Godkänd

Eleven deltar i ambulanssjukvård och visar handlingsberedskap vid omhändertagande av person med akut skada eller sjukdom, samt redogör för god hygien och tillämpar hygieniska arbetsmetoder.

Eleven deltar i att identifiera och rapportera vanligt förekommande symptom och förändringar i patients tillstånd samt ge avancerad första hjälp.

Eleven tillämpar med handledning kunskaper i samtals- och intervjuetodik och kan med etiska avväganden samtala med patient, närstående och kolleger i kritiska situationer.

Eleven kan redogöra för människans organsystem med tyngdpunkt på vitala funktioner och har insikt i vanligt förekommande läkemedel i ambulanssjukvård, deras verkningsätt och användningsområde.

Eleven samarbetar inom det egna arbetslaget och kan samverka med mottagande verksamheter. Eleven har kunskap om gällande lagar och författningar samt kan med handledning utföra viss dokumentation och journalhantering.

Väl godkänd

Eleven medverkar i ambulanssjukvård och visar handlingsberedskap vid omhändertagande av person med akut skada eller sjukdom, samt redogör för god hygien och tillämpar olika hygieniska arbetsmetoder.

**SKOLFS 1995:29
Bilaga 3**

Eleven kan identifiera och rapportera symptom och förändringar i patients tillstånd samt ge avancerad första hjälp.

Eleven tillämpar kunskaper i samtals- och intervjumetodik och kan med etiska avväganden samtala med patient, närstående och kolleger i kritiska situationer.

Eleven kan redogöra för människans organsystem med tyngdpunkt på vitala funktioner samt har god insikt i förekommande läkemedel i ambulanssjukvård, deras verkningsätt och användningsområde.

Eleven samarbetar inom det egna arbetslaget och kan samverka med angränsande verksamheter. Eleven har kunskap om gällande lagar och författningar och utför dokumentation och journalhantering.

Betygskriterier – Ambulanssjukvård B

Godkänd

Eleven har kunskaper och handhar med handledning förekommande teknisk och medicinsk utrustning samt tillämpar härvid ett ergonomiskt och säkert arbetssätt.

Eleven kan med visst stöd navigera och har kunskaper om framförande av ambulans med hänsyn till de lagar och förordningar som reglerar vägburen trafik.

Väl godkänd

Eleven har goda kunskaper och handhar teknisk och medicinsk utrustning samt tillämpar härvid ett ergonomiskt och säkert arbetssätt.

Eleven har förmåga att navigera och har god insikt om framförande av ambulans med hänsyn till de lagar och förordningar som reglerar vägburen trafik.

Betygskriterier – Ambulanssjukvård C

Godkänd

Eleven deltar med viss handledning i arbetet som ledningsambulans vid stora katastrofer och kan prioritera, sortera samt omhänderta de skadade.

Eleven beskriver samhällets räddningsverksamhet, sjukvårdens, ambulanssjukvårdens och totalförsvarets uppgift och organisation vid stora olyckor, katastrofer och masskadesituationer.

Eleven kan delta i samarbete och samverka med polis och övrig räddningstjänst samt kan redogöra för hur organisationen är uppbyggd vid omhändertagande av personer vid olyckor med strålningsrisker, kemiska olyckor och krav på smittskyddsberedskap.

Eleven kan med viss handledning ur facklitteratur och databaser hämta, tyda och ge exempel på forsknings- och utvecklingsarbete inom ambulanssjukvården.

Väl godkänd

**SKOLFS 1995:29
Bilaga 3**

Eleven deltar i arbetet som ledningsambulans vid stora katastrofer och kan prioritera, sortera samt omhänderta de skadade.

Eleven samarbetar och reflekterar över konsekvenser av samarbete och samverkan med polis och övrig räddningstjänst.

Eleven förklarar hur organisationen är uppbyggd vid omhändertagande av personer vid olyckor med strålningsrisk, kemiska olyckor och kraven på smittskyddsberedskap.

Eleven kan med god insikt beskriva sjukvårdens, ambulanssjukvårdens och totalförsvarets uppgift och organisation.

Eleven kan ur facklitteratur och databaser hämta, tyda och redogöra för exempel på forsknings- och utvecklingsarbete inom ambulanssjukvården som bedrivs nationellt och internationellt.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 augusti 1995.

ULF P. LUNDGREN

Kjell Grälls

Statens skolverks författningssamling

Skolverket

Skolverkets föreskrifter om påbyggnadsutbildningen Persontransporter med buss inom kommunal vuxenutbildning

SKOLFS 1995:30

Utkom från trycket
den 14 juli 1995

1995-05-15

Skolverket föreskriver följande med stöd av 1 kap. 5 § andra stycket samt 6 § tredje stycket, 3 kap. 9 § första stycket och 4 kap. 6 § andra stycket förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning.

1 § Påbyggnadsutbildningen Persontransporter med buss skall ge den kompetens som motsvarar grundläggande yrkeskrav för persontransporter med buss. Dessutom skall de slutmål som anges i Vägverkets föreskrifter om kursplaner behörighet DE och kraven för förarkompetensbevis enligt SFS 1993:185 uppnås.

2 § För utbildningen skall tillämpas timplan enligt bilaga 1, kursplan enligt bilaga 2 och betygskriterier enligt bilaga 3 till dessa föreskrifter.

3 § Som förkunskapskrav för utbildningen skall gälla fullföljd gymnasieutbildning, på nationellt eller specialutformat program innefattande kursen Tunga fordon – grundkurs, eller motsvarande kunskaper och inneha körkortsbehörighet av minst klass B. Sökande skall vara fyllda 20 år och kunna visa upp ett av Länsstyrelsen utfärdat körkortstillstånd för körkortsbehörigheten DE.

4 § Kursen Tunga fordon – grundkurs kan erbjudas inom ramen för en sammanhållen påbyggnadsutbildning. För denna kurs gäller gymnasieskolans betygskriterier och betygssättning.

Timplan

Bilaga 1

Persontransporter med buss	190 tim.
Summa timmar	190

Ämne: Transportteknik
Kurs: Persontransporter med buss

SKOLFS 1995:30
Bilaga 2

Mål

Kursen skall ge praktiska och teoretiska kunskaper för att utföra vanligt förekommande transportuppdrag med buss. Kursen skall även ge praktiska och teoretiska kunskaper för körkortsbehörighet DE och för utfärdande av förarkompetensintyg enligt SFS 1993:184.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna yrkesmässigt framföra och utnyttja buss så att bästa möjliga säkerhet, komfort samt miljö- och energihushållning erhålls

kunna utföra service, tillsyn och underhåll på fordon, utrustning och last under och efter transportuppdrag

kunna lossköra, lossdraga och bogsera buss med olika karosseri- och drivlinekonstruktioner

kunna använda fordonets bromsutrustning så att hög säkerhet erhålls i olika trafikmiljöer

kunna hantera, stuva och säkra bagage samt iordningställa passagerar- och lastutrymmen före och efter transportuppdrag

kunna utifrån olika bussars tillåtna lastvikt göra viktfordelning och kunna hantera, stuva och säkra bagage

kunna redogöra för regler för emottagande och transport av farligt gods

kunna hantera biljetter och transporthandlingar samt ta fram uppgifter från regler och anvisningar som gäller för persontransporter med buss såväl inrikes som internationellt och tillämpa dessa

kunna använda kommunikationsutrustning

kunna redogöra för uppbyggnad och användningsområden för de vanligaste busstyperna

kunna redogöra för busstrafikens organisation i olika trafiksystem

uppfylla de slutmål som anges i Vägverkets föreskrifter om kursplaner behörighet DE

kunna redogöra för kostnader i samband med persontransporter med buss och vilka möjligheter föraren har att påverka kostnaderna

kunna hantera en konfliktsituation och uppfylla kraven på kundservice och etik

**SKOLFS 1995:30
Bilaga 2**

kunna ge den grundläggande första hjälpen samt med hjälp av symbolbricka identifiera och vidta grundläggande åtgärder för de vanligaste sjukdomarna och handikappen

kunna använda kartor och informationssystem för färdplanering och framtagning av vägars bärighetsklasser

kunna tolka och tillämpa gällande kör- och vilotider samt arbeta miljö-, skydds-, service- och kvalitetsmedvetet

kunna vidta åtgärder vid trafikolycka samt välja och hantera släckningsutrustning och annan nödutrustning samt leda utrymning.

Betygskriterier: Transporter med buss

Bilaga 3

Godkänd

Eleven utför under överinseende av handledare varierande persontransporter med buss och några av bussförarens viktigaste arbetsuppgifter för komfort och service.

Eleven utför med viss handledning grundläggande åtgärder för passagerarnas säkerhet och behov av hjälp.

Eleven redogör översiktligt för de yrkesmässiga krav och regler som gäller för bussförare.

Eleven utför med stöd av handledare och instruktioner daglig service, säkerhetskontroller och underhåll av fordon och arbetsutrustning.

Eleven uppfyller det slutmål som anges i Vägverkets kursplaner, behörighet DE samt kraven för utfärdande av förarkompetensintyg enligt SFS 1993:184.

Väl godkänd

Eleven utför självständigt varierande persontransporter med buss och bussförarens viktigaste arbetsuppgifter för komfort och service.

Eleven utför självständigt åtgärder för passagerarnas säkerhet och behov av hjälp.

Eleven redogör med god insikt för de yrkesmässiga krav och regler som skall tillämpas av en bussförare.

Eleven utför självständigt daglig service, säkerhetskontroller och underhåll av fordon och arbetsutrustning.

Eleven uppfyller med god insikt och praktisk färdighet de slutmål som anges i Vägverkets kursplaner, behörigheten DE samt kraven för utförande av förarkompetensintyg enligt SFS 1993:184.

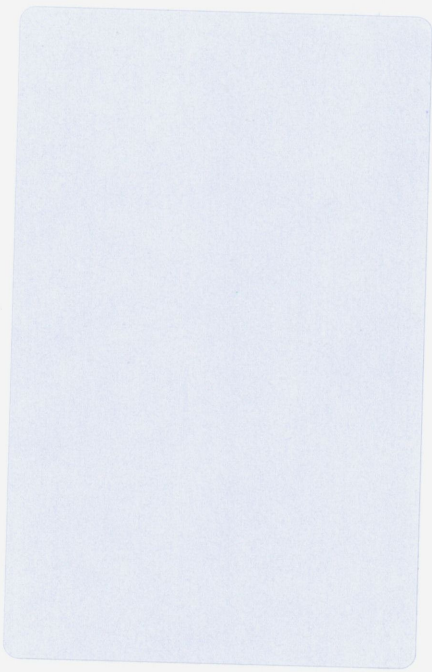
Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 augusti 1995.

SKOLFS 1995:30
Bilaga 3

ULF P. LUNDGREN

Kjell Grälls

FRITZES

POSTADDRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 91 90

ISSN
ISBN